

Eeva Hänninen & Päivi Lehtoranta

NUORTEN TIIMIN JA KOULUKURAAATTOREIDEN YHTEISTYÖ

Toimivat käytännöt ja uudet yhteistyön mahdollisuudet tulevassa Kymenlaakson sote-kuntayhtymässä

Opinnäytetyö
Sosionomi

2019

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Eeva Hänninen ja Päivi Lehtoranta	Sosionomi (AMK)	Tammikuu 2019
Opinnäytetyön nimi		
Nuorten tiimin ja koulukuraattoreiden yhteistyö Toimivat käytännöt ja uudet yhteistyön mahdollisuudet tulevassa Kymenlaakson sote-kuntayhtymässä		42 sivua 4 liitesivua
Toimeksiantaja		
Lape-Kymenlaakso-hanke		
Ohjaaja		
Lehtori Auli Jungner Xamk, projektipäällikkö Tarja Tammekas Lape-Kymenlaakso-hanke		
Tiivistelmä		
<p>Tässä tutkimuksessa pyrittiin selvittämään Kymsoteen siirtyvän Nuorten tiimin ja kuntaan jäävien perusasteen koulukuraattoreiden välistä yhteistyötä ja toimivia käytäntöjä. Tutkimuksessa selvitettiin myös, mitkä nykyisistä toimintamalleista tulisi saada siirrettyä uuteen toimintaympäristöön. Lisäksi tutkimuksessa visioitiin, mitä uusia yhteistyön mahdollisuuksia muutos tuo tullessaan. Tutkimuksen näkökulma rajattiin yläkouluikäisten kanssa tehtävään työhön, koska yhteistyö Nuorten tiimin ja koulukuraattoreiden välillä on painottunut juuri tämän ikäisiin nuoriin ja heidän perheisiinsä.</p>		
<p>Tutkimus toteutettiin laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen. Tutkimuksen näkökulmana ja aineistonkeruumenetelmänä on Arvostava haastattelu (Appreciative Inquiry, AI). Arvostava haastattelu on menetelmä, jonka avulla on mahdollista selvittää ja tutkia toimivia yhteistyön käytänteitä varsinkin muutosvaiheessa olevissa organisaatioissa, joissa suunnitellaan uudenlaisia toimintatapoja. Arvostavassa haastattelussa lähdetään liikkeelle toimivista käytännöistä ja positiivisista kokemuksista. Tutkimusaineisto kerättiin kahden fokusryhmän haastattelun avulla. Haastatteluihin osallistui yhteensä 14 henkilöä. Haastateltavien joukko koostui Nuorten tiimin sosiaaliohjaajista ja sairaanhoitajista, perusasteen koulukuraattoreista, lastensuojelun sosiaalityöstä ja koulusta. Aineisto analysoitiin SOAR-nelikenttäanalyysillä.</p>		
<p>Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että kaikki osallistujat kokivat yhteistyön tekemisen eri tahojen välillä tärkeäksi. Osallistujien mielestä yhteistyön tekemisen pitää olla tavoitteellista, suunnitelmallista ja perustua sopimukseen. Lisäksi yhteistyö vaatii sitoutumista kaikilta osapuolilta. Erityisesti keskusteluissa painottuivat aktiivisen tiedonkulun ja yhteydenpidon tärkeys, kun toimitaan moniammatillisissa verkostoissa. Nuorille suunnattu palvelukokonaisuus, psykiatristen sairaanhoitajien toimintamalli ja Nuorten tiimin yhteydessä toimiva luokka koettiin asioiksi, jotka olisi hyvä saada siirrettyä uuteen toimintaympäristöön.</p>		
<p>Tutkimuksen mukaan hyviksi koettuja toimintamalleja ei pidä hävittää, vaan muokata uuteen toimintaympäristöön sopiviksi. Kehittämistyö tulee jatkossa perustaa myönteisen ajattelun ja onnistumisien varaan, kun suunnitellaan toimenpiteitä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin lisäämiseksi.</p>		
Asiasanat		
yhteistyö, moniammatillinen yhteistyö, arvostava haastattelu, Kymsote		

Author (authors)	Degree	Time
Eeva Hänninen and Päivi Lehtoranta	Bachelor of Social Services	January 2019
<p>Thesis title Co-operation between the Youth team and the school social workers: Good practices and new possibilities for co-operations in the upcoming health and social services reform in the Kymenlaakso federation of municipalities</p>		
<p>Commissioned by Lape-Kymenlaakso-project</p>		
<p>Supervisor Lecturer Auli Jungner Xamk, Project manager Tarja Tammekas Lape-project</p>		
<p>Abstract</p> <p>The objective of the study was to explore the co-operation and good practices between the school social workers and the Youth team in Kotka. The aim was to identify the current procedures that should be transferred to the new situation when the Youth team is reassigned to the upcoming health and social services reform in the Kymenlaakso federation of municipalities (Kymsote) whereas the school social workers will remain with the Kotka municipality. The study also explored new possibilities for co-operation within the future administrative arrangements.</p> <p>The study was qualitative and was carried out using the method of Appreciative Inquiry (AI) which enables the investigation and identification of good co-operation practices in organisations going through a transition in which new working methods and practices are being devised. Appreciative Inquiry highlights good practices and positive experiences. For this study two focus group interviews were conducted with altogether fourteen people, who were members of the Youth team, school social workers, child welfare social workers and teachers.</p> <p>The study shows that all those interviewed found co-operation between different organisations important. Co-operation should be target-oriented, planned and based on mutual agreement. Co-operation also requires commitment from all parties. The interviewees emphasized the need for active flow of information and communication within a multiprofessional network. The body of services aimed at youth, the working method of the psychiatric nurses and the school class operated in connection with the Youth team were identified as operations that should be carried through within the new administrative arrangement. In all development of practices in the future, old methods should not be quitted but remodeled as needed to fit the new situation. According to this study all development of operations aimed at enhancing wellbeing among children, youth and families should be based on positive thinking and success.</p>		
<p>Keywords cooperation, multidisciplinary, multiprofessional, Appreciative Inquiry AI, Kymsote</p>		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TOIMIVA YHTEISTYÖ JA SEN EDELLYTYKSIÄ.....	8
2.1	Yhteistyön käsitteestä.....	8
2.2	Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö.....	9
2.3	Hyvän yhteistyön edellytykset.....	10
3	TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET.....	13
3.1	Opiskeluhoolto.....	13
3.2	Koulukuraattori.....	14
3.3	Nuorten tiimi.....	15
3.4	Yhdyspinnat.....	16
3.5	LAPE-hanke ja LAPE-Kymenlaakso-hanke.....	17
3.6	Kymenlaakson sosiaali- ja terveystyö -kuntayhtymä, Kymsote.....	17
4	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET AIHEESTA.....	18
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	20
5.1	Tutkimuskysymykset.....	20
5.2	Laadullinen tutkimus.....	21
5.3	Fokusryhmähaastattelu.....	22
5.4	Arvostava haastattelu – tutkimuksen näkökulma ja aineistonkeruumenetelmä.....	23
5.4.1	Arvostavan haastattelun lähestymistapana onnistumiset.....	23
5.4.2	Arvostavan haastattelun eteneminen.....	25
5.5	Tutkimuksen kohdejoukko sekä aineiston keruu.....	25
5.6	Aineiston analysointi.....	27
6	TUTKIMUSTULOKSET.....	28
6.1	Toimivan yhteistyön elementit.....	28
6.2	Hyviksi koetut toimintamallit.....	29
6.3	Toimivia yhteistyön muotoja uuteen ympäristöön.....	30
6.4	Uudet yhteistyön mahdollisuudet.....	31

6.5	Toimenpiteet visioiden saavuttamiseksi.....	32
6.6	Johtopäätökset	33
7	POHDINTA.....	34
7.1	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	35
7.2	Ajatuksia jatkotyöstämiseen	37
LÄHTEET.....		39

LIITTEET

Liite 1. SOAR-analyysi

Liite 2. Kutsu keskustelemaan yhteistyöstä

Liite 3. Kirjallinen suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta

1 JOHDANTO

Aloitimme tämän tutkimuksen suunnittelemisen huhtikuussa 2017. Siinä vaiheessa oli tieto, että julkisten sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu siirretään 18 maakunnalle 1.1.2019 lähtien (Sote- ja maakuntauudistus 2017). Ajatuksenamme oli selvittää, miten oppilas- ja opiskeluhoitolain (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287) edellyttämä opiskeluhoillon monialainen yhteistyö opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen välillä toteutuu sote-uudistuksen jälkeen. Erityisesti halusimme selvittää, miten monialainen yhteistyö toteutuu maakuntaan siirtyvän Nuorten tiimin ja kuntaan jäävän Opiskeluhoillon välillä. Aihe kiinnosti meitä, koska toinen meistä työskentelee Kotkan kaupungin perhepalveluihin kuuluvassa Nuorten tiimissä sosiaaliohjaajana ja toinen perhepalveluiden opiskeluhoollon perusasteen koulukuraattorina.

Sote-uudistus ei kuitenkaan edennyt hallituksen suunnitelmien mukaisesti. Perustuslakivaliokunta otti 29.6.2017 kantaa sote- ja maakuntauudistukseen ja totesi, että valmisteilla oleviin lakeihin täytyy tehdä useita muutoksia (Sutinen 2017). Seuraavaksi hallitus päätti 5.7.2017 jatkaa sote- ja maakuntauudistusta siten, että uudistukset tulevat voimaan vuoden 2020 alusta lähtien (Luukka ym. 2017). Tässä vaiheessa päätimme jäädä odottamaan tutkimuksemme kanssa, koska lainvalmistelu oli hyvin keskeneräistä ja koko uudistuksen eteneminen epävarmaa.

Hallitus antoi uuden esityksen valinnanvapauslainsäädännöstä keväällä 2018 eduskunnan käsittelyyn (HE 16/2018). Aikataulu sote- ja maakuntauudistuksen läpiviemiselle oli kuitenkin liian tiukka ja pääministeri Juha Sipilä ilmoitti 26.6.2018, että uudistuksen voimaantulo siirtyy vuoteen 2021 (Kempas 2018). Tässä vaiheessa oli ilmeistä, että alkuperäinen ajatuksemme tutkittavasta aiheesta ei sellaisenaan ollut toteuttamiskelpoinen.

Samanaikaisesti maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelun kanssa päättivät Kymenlaakson kunnat yhteisen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän perustamisesta. Kymenlaakson sosiaali- ja terveyspalvelut -kuntayhtymä (Kymsote) aloittaa toimintansa 1.1.2019. Tällöin sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät kunnilta kuntayhtymälle ja varhaiskasvatus ja opetustoimi jäävät

kuntaan. (Carea 2018.) Tämä tuleva muutos aiheutti sen, että päätimme muuttaa tutkimuksemme näkökulmaa.

Nuorten tiimi siirtyy 1.1.2019 aloittavaan Kymsoteen ja koulukuraattorit siirtyvät opetustoimeen ja jäävät kuntaan. Koska Nuorten tiimi ja sen tähänastiset työskentelytavat tulevat todennäköisesti jatkossa muotoutumaan ainakin osittain uudelleen, oli mielestämme nyt tutkimuksellisesti tärkeä kohta taltioida hyviä käytäntöjä pitkään jatkuneesta yhteistyöstä näiden kahden yksikön välillä. Halusimme selvittää, mitkä nykyisistä yhteistyökäytännöistä olisi työntekijöiden mielestä hyvä säilyttää Nuorten tiimin ja opiskeluhuollon perusasteen kuraattoreiden välillä tulevassa yhdyspintatyöskentelyssä. Lisäksi halusimme tuoda esille työntekijöiden ajatuksia siitä, mitä uusia yhteistyön mahdollisuuksia muutos tuo tullessaan.

Tutkimuksemme liittyy myös LAPE-Kymenlaakso-hankkeeseen, jonka tavoitteena on kehittää lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin liittyviä palveluja koko maakunnan alueella. Tavoitteena on siirtää tuen painopistettä ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä varhaiseen tukeen. Keskeistä on palvelujen oikea-aikaisuus ja tuen saaminen yhdestä paikasta. (LAPE-Kymenlaakso 2017.) Tutkimuksemme tarkoitus on löytää sellaisia toimivia yhteistyön malleja ja käytänteitä, joita LAPE-Kymenlaakso-hanke voi hyödyntää, kun kehitetään yhteisiä palvelukokonaisuuksia maakunnan alueelle.

Tämän tutkimuksen näkökulmana ja aineistonkeruumenetelmänä on arvostava haastattelu. Arvostava haastattelu on menetelmä, jonka avulla on mahdollista selvittää ja tutkia toimivia yhteistyön käytänteitä varsinkin muutosvaiheissa olevissa organisaatioissa ja toimipisteissä, joissa suunnitellaan ja visioidaan uudenlaisia toimintatapoja. Arvostavan haastattelun mukaan uudistukset ja kehittämistyö kannattaa perustaa myönteisen ajattelun ja onnistumisien varaan sen sijaan, että lähestyttäisiin tulevaisuutta ongelmien ja epäonnistumisien näkökulmista. (Watkins ym. 2011, 21–49.)

2 TOIMIVA YHTEISTYÖ JA SEN EDELLYTYKSIÄ

2.1 Yhteistyön käsitteestä

Annaleena Aira (2012, 11–13) on tutkinut yhteistyön käsitettä laajasti väitöskirjassaan Toimiva yhteistyö, työelämän vuorovaikutussuhteet, tiimit ja verkostot. Aira kokee yhteistyön tutkimisen tärkeäksi, koska hän näkee, että työelämässä tehtävän yhteistyön merkitys tulee ajan mittaan vain kasvamaan. Hän kysyykin väitöskirjansa alussa, onko enää olemassa sellaista työtä, joka ei edellyttäisi jonkinlaista yhteistyötä. Aira toteaa, että yhteistyötä on tutkittu paljon sen rakenteista käsin, mutta ei sitä prosessia, mitä tapahtuu ihmisten välillä, kun he ovat vuorovaikutuksessa ja tekevät yhteistyötä. Väitöskirjassaan Aira määrittelee työelämän yhteistyötä käsitteenä sekä lähestyy sitä ihmisten välisen vuorovaikutuksen näkökulmasta.

Airan (2012, 45) mukaan yhteistyötä ei ole mikä tahansa yhteinen toiminta, vaan se edellyttää aina yhteisen tavoitteen, jota kohden toimitaan. Tavoitteena voi olla esimerkiksi jonkin ongelmallisen tilanteen ratkaiseminen tai uudenlaisen toimintamallien luominen. Lisäksi Airan mukaan yhteistyö vaatii aina osapuolten aktiivista toimintaa ja panostusta. Yhteistyötä helpottavilla organisatorisilla rakenteilla voidaan auttaa yhteistyön tekemistä, mutta pelkät rakenteet eivät vielä takaa yhteistyötä. Airan mukaan yhteistyön osapuolet aina joko päättävät tehdä yhteistyötä tai jättävät sen tekemättä. Yhteistyö on aina ihmisten välistä vuorovaikutusta, jossa keskustelemalla ja neuvottelemalla tuotetaan asioille yhteisiä merkityksiä sekä vaihdetaan ja jaetaan tietoja.

Yhteistyö voi Airan (2012, 129–130) mukaan toteutua myös esimerkiksi tilanteessa, jossa yhteistyön osapuolet ovat maantieteellisesti erillään toisistaan. Yhteistyön vaatimuksena on tällöin joko kasvokkain tai jonkin teknisen välineen avulla tapahtuva vuorovaikutus. Yhteistyössä osapuolten välinen vuorovaikutus on Airan mukaan tärkeää, ei se, että ollaan fyysisesti lähekkäin. Koska yhteistyö on hyvin tilannesidonnainen ilmiö, joutuvat yhteistyön osapuolet lisäksi tasapainoilemaan jatkuvasti sen kanssa, mikä on mihinkin tilanteeseen sopiva tapa toteuttaa yhteistyötä ja kuinka paljon sitä on järkevää tehdä.

Kaarina Isoherranen (2008, 27–28) pitää yhteistyön tärkeinä elementteinä yhteistä kieltä ja käsitteitä sekä yhteisiä vuorovaikutustilanteisiin liittyviä sääntöjä.

Nämä kolme elementtiä ovat sitä tärkeämpiä, mitä monimutkaisempia asioita pyritään yhteistyössä hoitamaan. Yhteistyön tavoitteena on saavuttaa tilanne, joka on hyödyllinen kaikkien osapuolien näkökulmasta.

2.2 Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö

Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan tilannetta, jossa asiakkaan kanssa työskentelee samanaikaisesti useita asiantuntijoita yli ammatti- ja organisaatorajojen. Käsite monialainen tai moniammatillinen työ pitää sisällään monenlaisia tapoja tehdä yhteistyötä. Yksinkertaisimmillaan moniammatillisessa yhteistyössä on kyse siitä, että pitää ratkaista jokin ongelma tai suorittaa jokin tehtävä, jossa asiantuntijat yhdistävät tietotaitonsa. Moniammatillisuus tuo yhteistyöhön erilaisia näkökulmia ja osaamista, jolloin asiakkaan kokonaistilanne pystytään huomioimaan paremmin. Toimintatapa perustuu asiakaslähtöiseen työskentelyyn, jossa kaikilla on sama käsitys tilanteesta ja yhteisesti asetettu tavoite. Lisäksi yhdessä on mietitty tarvittavat toimenpiteet tavoitteen saavuttamiseksi. (Isoherranen 2008, 29, 33–34.)

Isoherrasen (2012, 5) väitöstutkimuksen mukaan moniammatillisen yhteistyön keskeisiä haasteita ovat ”sovitusti joustavat roolit, vastuukysymysten määrittely, yhteisen tiedon luomisen käytännöt sekä tiimityön ja vuorovaikutustaitojen oppiminen”. Lisäksi hänen mukaansa organisaation rakenteet saattavat vaikeuttaa yhteisten toimintatapojen kehittämistä. Isoherranen toteaa myös, että organisaatorajojen ylittäminen on käytännössä vaikeaa, kun pyritään asiakkaan tarpeista lähtevään työhön sosiaali- ja terveysalalla.

Katiskon ym. (2014, 6) mukaan moniammatillinen ja monialainen yhteistyö edellyttää yhteen hiileen puhaltamista ja keskinäistä kunnioitusta. Resurssien ja vastuun jakamisen lisäksi on yhteisen työskentelykohteen määrittely tärkeää. Myös siitä, miten yhteisen kohteen kanssa työskennellään, täytyy sopia. Toimintatapa edellyttää lisäksi luottamusta, oman substanssin osaamista ja koordinaatiokykyä. Myös joustavuus, sitoutuminen ja johtajuus liittyvät moniammatilliseen yhteistyöhön.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (30.12.2013/1287, 3. §) sekä siihen liittyvässä hallituksen esityksessä (HE 67/2013, 8, 22, 32,36) määritellään, että

opiskeluhoitoa tulee toteuttaa monialaisesti ja suunnitelmallisesti yhdessä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen välillä. Monialainen yhteistyö sisältää myös yhteistyön oppilaiden ja heidän perheidensä kanssa sekä myös muut tarvittavat yhteistyötahot. Opiskeluhoitossa toimitaan yhteistyössä sosiaalitoimen ja lastensuojelun, lasten- ja nuorisopsykiatrian, perheneuvolan, poliisin, seurakunnan ja kolmannen sektorin kanssa (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 374). Laki edellyttää, että opetus- ja sivistystoimen palvelut sovitetaan yhteen sosiaali- ja terveystoimen palvelujen kanssa siten, että niistä tulee yhtenäinen ja toimiva kokonaisuus (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9. §).

Koulukuraattorin työ on osa oppilaitosten monialaista opiskeluhoitotyötä. Koulukuraattorit tekevät monialaista yhteistyötä niin oppilaitoksissa kuin alueellisestikin. Oppilaitoksissa tehtävää monialaista yhteistyötä on oppilashuoltoryhmissä toimiminen ja yhteistyö oppilaiden ja heidän perheidensä kanssa sekä koulun muun henkilökunnan kanssa tehtävä yhteistyö. Alueellista yhteistyötä koulukuraattorit tekevät yhdessä muiden lasten ja nuorten kanssa työtä tekevien tahojen kanssa. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 363, 373–374.) Myös sosiaalihuoltolaki (30.12.2014/1301) ja lastensuojelulaki (13.4.2007/2017) edellyttävät monialaisten yhteistyön tekemistä eri asiakasryhmien tarpeiden arvioimisessa ja niihin vastaamisessa. Tässä tutkimuksessa pyrimme selvittämään juuri tätä oppilaitosten ulkopuolista monialaista yhteistyötä, jota koulukuraattorit tekevät yhdessä Nuorten tiimin työntekijöiden kanssa.

2.3 Hyvän yhteistyön edellytykset

Annaleena Airan (2012, 49–51) mukaan yhteistyö on toimivaa työelämässä silloin, kun se auttaa saavuttamaan asetettuja tavoitteita ja yhteistyössä mukana olevien osapuolten keskinäinen vuorovaikutus on yhteistyötä edistävää. Toimivaan yhteistyöhön vaikuttaa keskeisesti se, miten eri osapuolet viestivät toistensa kanssa, sekä osapuolten tyytyväisyys ja asenne yhteistyön tekemistä kohtaan. Airan mukaan pelkät keskustelut eri osapuolten välillä eivät riitä, vaan vuorovaikutuksen pitää olla tavoitteellista ja aktiivista.

Tutkiessaan yhteistyötä Aira (2012, 131–135) löysi hyvin monenlaisia vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä, jotka ovat tärkeitä toimivan yhteistyön kannalta.

Ne tekijät, mitkä kulloinkin ovat keskeistä toimivan yhteistyön kannalta, vaihtelevat tilanteesta toiseen. Airan mukaan toimivan yhteistyön kaksi erittäin tärkeää tekijää ovat osapuolien välinen luottamus ja vuorovaikutussuhteen ylläpitäminen. Ilman luottamusta ei synny toimivaa yhteistyötä. Osapuolten välistä vuorovaikutussuhdetta pitää yllä parhaiten työn kannalta merkityksellinen vuorovaikutus, ei yksityisasioista keskusteleminen. Airan mukaan osapuolet joutuvat jatkuvasti tasapainoilemaan vuorovaikutussuhteen tiiviiden ja välimatkan suhteen. Tästä aiheutuu ongelmia, jos osapuolille ei synny näistä yhteistä näkemystä. Toimivan yhteistyön näkökulmasta olisi tärkeää löytää kaikille osapuolille soveltuva tapa olla vuorovaikutuksessa.

Aira (2012, 138–140) selvitti toimivaa yhteistyötä myös tiimien näkökulmasta ja erityisesti tilanteessa, kun tiimi on uudenlaisen tilanteen edessä. Ryhmän tiimiytyminen on lähtökohta toimivalle yhteistyölle. Tiimiytymisellä Aira tarkoittaa sitä, kun ryhmä alkaa toimia yhdessä ja yhteisen tavoitteen mukaisesti. Tiimeissä on tärkeää antaa tilaa yhteisille keskusteluille, koska siten mahdollistuu yhteisten merkitysten luominen. Tämä on erityisen tärkeää tilanteissa, joissa tiimi on uuden edessä. On tärkeää keskustella siitä, mitä uusi tilanne tarkoittaa tiimille ja miten tiimi pystyy toiminnassaan yhdistämään vanhaa ja uutta. Tiimiytymistä edistää säännöllinen ja usein toistuva vuorovaikutus. Tässä kohtaa Aira nostaa esille myös johtajuuden merkityksen. Airan mukaan toimiva yhteistyö edellyttää johtajalta itseltään aktiivista osallistumista vuorovaikutukseen. Yhteistyön edistämistä tapahtuu myös silloin, kun johtaja järjestää vuorovaikutuksen mahdollistavia tilanteita ja välineitä tiimin jäsenille.

Airan (2012, 140–143) väitöskirja toi vastauksia myös toimivaan yhteistyöhön verkostojen näkökulmasta. Verkostojen näkökulmasta toimiva yhteistyö edellyttää työssä syntyvien kilpailutilanteiden hallintaa, eri tahojen osaamisen hyödyntämistä ja sen varmistamista, että tehdyt suunnitelmat viedään myös käytäntöön. Pelkkä yhteistyön suunnitteleminen ei vielä riitä. Aira toteaa, että kilpailua esiintyy tyypillisesti verkostoyhteistyössä, kun rinnakkain ovat oman organisaation tavoitteet ja verkoston yhteiset tavoitteet. Näissä tilanteissa verkoston jäseniltä vaaditaan yhteistyöhakuisuutta, jossa tietoa jaetaan, ei pantata.

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan toteuttama selvitystyö (Antikainen ym. 2018, 3–4, 107) tarkasteli ja kartoitti toimivan yhteistyön mahdollistavia tekijöitä sosiaali- ja terveystalvueluiden ja sivistystalvueluiden välillä palveluintegraation näkökulmasta. Kyselyn ja kahdentoista hyväksi käytännöksi tunnetun tapausesimerkin analyysillä kartoitettiin, mitkä tekijät edesauttavat yhteistyön sujuvuutta erilaisten organisaatioiden, palveluntuottajien ja asiakkaiden välisillä yhdyspinnoilla. Viitekehyksenä käytettiin palveluintegraation käsitettä, jolla tarkoitetaan esimerkiksi sellaisia julkisten palveluiden uudistuksia, joilla tavoitellaan sosiaali- ja terveydenhuollon toisistaan eriytyneiden rakenteiden ja toiminnan yhdentämistä asiakaslähtöisesti.

Vertikaalisessa palveluintegraatiossa tavoitellaan asiakkaan tarpeisiin vastaavia katkeamattomia ja joustavia palveluketjuja eritasoisten palveluiden yhteensovittamisella. Tämä tarkoittaa ennaltaehkäisevän, perustason ja erityistason palveluiden yhdentämistä paikallisella, alueellisella ja kansallisella tasolla. Horisontaalisessa palveluintegraatiossa puolestaan hierarkian samalla tasolla toimivat eri ammattikunnat ja organisaatiot toimivat uudella tavalla sektori- ja ammattikuntarajat ylittävän yhteistyön avulla. Esimerkiksi opiskeluhuollon, perhepalveluiden ja sote-palveluiden välillä on tällaisia asiakasyhdyspintoja ja palvelukokonaisuuksia, joissa asiakkaalla on kontakti useampaan palveluun samanaikaisesti. Yhteistyöstä ja integraatiosta hyötyvät sekä asiakas että palvelun tuottajat. (Antikainen ym. 2018, 4–5.)

Yhteistyön edellytyksenä on Antikaisen ym. (2018, 107–109) mukaan, että organisaatioilla ja toimijoilla on yhteinen näkemys palveluiden tuottamisesta ja niiden kehittämisestä sekä sektorirajat ylittävän toiminnan hyödyistä ja tarpeellisuudesta. Toiminnan onnistumisen kannalta on tärkeää, että johtoporras ja päättäjät ovat kiinnostuneita ja sitoutuneita työn kehittämiseen. Luottamus työntekijöihin ja heidän kannustamisensa uusien toimintatapojen luomiseen aktivoi puolestaan työntekijöitä kehittymään ja kokeilemaan uutta.

Verkostojohtamisen osaaminen, toimiva tiedottaminen ja kouluttautuminen nähdään tärkeäksi edellytykseksi uudentlaisille yhteistyön tekemisen muodoille. Käytännön toteuttamisen kannalta tarvitaan toimintamalleja tukevia rakenteita, joiden avulla horisontaalinen ja vertikaalinen integraatio mahdollistuu asiakkaan palvelupolkuja rakennettaessa. Selvitysryhmä toteaa, että tällaisia

edistäviä elementtejä ovat esimerkiksi ammattikuntia kokoavat yhteistoimintapisteet, toimiva informaatioteknologia ja sen laaja hyödyntäminen. Selkeä vastuunjako ja vastuuhenkilöiden määrittäminen maakunnallisella ja paikallisella tasolla on tärkeää yhteydenpidon onnistumiseksi. Maakunnallinen yhdyshenkilö voisi toimia kuntien välisenä sillanrakentajana ja luottamuksen ja yhteistyön edistäjänä. (Antikainen ym. 2018, 107–110.)

Tero Lahdes ja Aarno Ryyänen (2015, 6) ovat myös selvittäneet hyvän yhteistyön periaatteita. He puhuvat kirjassaan hyvästä yhteistoiminnasta, jota käsittelemme synonyymina hyvälle yhteistyölle. Lahdeksen ja Ryyänen (mts. 6–7) mukaan hyvä yhteistoiminta lähtee siitä, että kaikilla on yhteinen ymmärrys yhteistyön tarpeesta ja tavoitteesta. Täytyy myös löytyä yhteinen tahto siihen, että yhteistyöllä saavutetaan paras lopputulos. Lisäksi täytyy luottaa, että toinen hoitaa sovitut asiat. Avoimuus, aitous ja oikeudenmukaisuus ovat arvoja, jotka vaikuttavat heidän mukaansa hyvän yhteistoiminnan taustalla. Hyvässä yhteistoiminnassa on myös varmistettu, että tietoa jaetaan kaikille ja kaikkien ideoita ja kehittämissuhteita kuunnellaan.

Pyrimme selvittämään tässä tutkimuksessa, millaisen yhteistyön haastatteluun osallistuneet henkilöt kokivat hyväksi yhteistyöksi. Lisäksi halusimme selvittää, millaisia yhteistyön ja vuorovaikutuksen elementtejä esiintyi niiden toimivien yhteistyökäytäntöjen taustalta, joita nousi esille ryhmähaastatteluissa.

3 TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET

Seuraavassa esittelemme tutkimuksemme kannalta keskeisiä käsitteitä.

3.1 Opiskeluhoolto

Opiskeluhoolto käsitteenä sisältää sekä perusopetuslaissa määritellyn oppilashuollon että lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa määritellyn opiskeluhoollon. ”Opiskeluhoollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä”. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3. §; HE 67/2013, 32.)

Ennaltaehkäisevä työ ja koko oppilaitosta tukeva toiminta sekä monialainen yhteistyö ovat keskeisiä opiskeluhoitotyössä. Jokaisella opiskelijalla on myös mahdollisuus saada yksilökohtaista opiskeluhoitoa. (Oppilas- ja opiskelija-huoltolaki 3. §; HE 67/2013, 32.) Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan psykologi- ja kuraattoripalveluita, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluita, monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa sekä erityisoppilaitosten sosiaali- ja terveystalvveluita. Kaikki oppilaitoksissa työskentelevät osallistuvat opiskeluhoitotyöhön ja tekevät sitä osana omaa perustyötään. (Gråsten-Salonen & Mehtälä 2017, 363–364.)

Opiskeluhoollon tehtävänä on myös edistää yhteisöllistä toimintaa ja lisätä yhteistyötä kodin ja oppilaitoksen välillä. Tärkeä tavoite on opiskelijoiden ja vanhempien osallisuuden lisääminen. Varhaisen tuen tarjoamisella pyritään ehkäisemään ongelmien syntymistä ja tukemaan koko oppilaitosyhteisöä. (Gråsten-Salonen & Mehtälä 2017, 364.)

3.2 Koulukuraattori

Koulukuraattorin tehtävänä on sosiaalityön keinoin edistää ja tukea opiskelijoiden ja koko opiskeluyhteisön hyvinvointia (Gråsten-Salonen & Mehtälä 2017, 364). Tämän lisäksi koulukuraattorin tulee työssään osaltaan edistää ja vahvistaa opiskelijoiden ja heidän perheidensä kanssa tehtävää yhteistyötä. Opiskelijoiden oppimisen ja hyvinvoinnin sekä sosiaalisten ja psyykkisten valmiuksien tukeminen kuuluvat myös koulukuraattorin työhön. Koulukuraattorin tehtävät on määritelty Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. (Oppilas- ja opiskelija-huoltolaki 4. §, 5. §, 7. §, 15. §.)

Koulukuraattorin työ alkaa opiskelijan tilanteen kartoittamisella ja tarvittavien tukitoimien arvioimisella. Opiskelijoiden tilanteita arvioidaan kokonaisvaltaisesti. Erityisesti huomiota kiinnitetään opiskelijoiden toimintakykyyn ja arjen sujumiseen sekä vuorovaikutussuhteisiin. Koulukuraattorin työ edellyttää aktiivista yhteistyötä niin vanhempien, opettajien kuin muiden opiskelijan tukena toimivien tahojen kanssa. (Gråsten-Salonen & Mehtälä 2017, 366, 368.)

Koulukuraattorin työssä toimitaan monien eri organisaatioiden hallinnollisilla ja toiminnallisilla yhdyspinoilla. Näistä tärkeimmät ovat opetustoimi, sosiaali- ja

terveydenhuolto. Koulukuraattorityön viitekehys on yhteiskuntatieteissä ja työ perustuu käyttäytymistieteellisen tiedon ja käytännöstä saatujen kokemusten soveltamiseen. Keskeistä koulukuraattorin työssä on tunnistaa sosiaalisia ongelmia ja puuttua niihin. (Gråsten-Salonen & Mehtälä 2017, 366; HE 67/2013, 9.)

3.3 Nuorten tiimi

Nuorten tiimi tarjoaa sosiaali- ja terveydenhuollon avopalveluja kotkalaisille 12–21-vuotiaille lapsille, nuorille ja heidän perheilleen. Asiakkaan ongelmat voivat liittyä käyttäytymiseen, koulunkäyntiin tai vanhempien jaksamiseen sekä psyykkiseen hyvinvointiin tai mielenterveyteen liittyviin kysymyksiin. Kulkekin asiakkaalle räätälöidään tukimuoto, joka auttaa selviämään arjesta ja jolla tuetaan positiivisen muutoksen toteutumista sekä lievennetään ongelmien kasautumista. (Kotkan kaupunki 2017; Nuorten tiimi 2018.)

Nuorten tiimin tukimuodot ovat varhaisen vaiheen ohjaus ja neuvonta, sosiaalihuoltolain mukainen sosiaaliohjaus, psykososiaalinen tuki ja perheen kanssa työskentely, intensiivinen lastensuojelulain mukainen tehostettu kuntouttava tuki ja ohjaus nuorelle ja hänen perheelleen, jälkihuoltotyö sekä nuorten tuettu asuminen. Keskitettynä palveluna tarjotaan kotkalaisille alle 18-vuotiaille nuorille kohdennetut nuorisoriikosprosessiin liittyvät lastensuojelulain mukaiset palvelut. (Kotkan kaupunki 2017; Nuorten tiimi 2018.)

Ryhmämuotoista sosiaalista kuntoutusta järjestetään kaiken ikäisille lapsille ja nuorille. Ryhmätoimintojen työparina toimivat Nuorten tiimin sosiaaliohjaaja ja lapsiperhetyön perheohjaaja. Ryhmät muodostetaan varhaiskasvatuksen, koulun ja sosiaalitoimen havaitsemien tarpeiden mukaan. Syksyllä 2018 meillä on eskarilaisten ryhmä ja seiskaluokkalaisten ryhmä. Ryhmänohjaajat työskentelevät myös ryhmäläisten vanhempien kanssa. (Nuorten tiimi 2018.)

Nuorten tiimin yhteydessä toimii Kotkan opetustoimen alainen joustavan perusopetuksen luokka 7.–9.-luokkalaisille oppilaille, joiden peruskoulun käyminen ei onnistu normaalissa kouluympäristössä. Opetustoimi on palkannut luokkaan kaksi erityisopettajaa. Oppilaalla ja hänen perheellään on oma sosiaaliohjaaja Nuorten tiimistä. Arjen sujuminen varmistetaan koulun, Nuorten

tiimin ja perheen välisellä tiiviillä yhteistyöllä. Tavoitteena on, että oppilas saa peruskoulun päättötodistuksen ja hänelle varmistetaan toisen asteen opiskelupaikka tai muu jatkosuunnitelma peruskoulun jälkeen. (Nuorten tiimi 2018.)

Nuorten tiimissä toimii kaksi psykiatrista sairaanhoitajaa, joiden tehtävänkuvaukseen liittyy varhaisen vaiheen mielenterveystyö 12–21-vuotiaiden nuorten kanssa. Tiimin käytettävissä on myös nuorisopsykiatriaan erikoistunut perhepalveluiden varhaisen tuen lääkäri. Sairaanhoitajalla on nimetyt yläkoulut, joiden mukaisen aluejaon mukaan nuoret voidaan ohjata heidän luokseen. Ohjaavia tahoja ovat kouluterveydenhoitajat tai -kuraattorit, sosiaalityöntekijät tai Nuorten tiimin eri palveluiden sosiaaliohjaajat. Sairaanhoitaja arvioi nuoren tilanteen ja hänellä on suora konsultaatiomahdollisuus varhaisen tuen lääkärin kanssa. Lääkäri arvioi sitten sen, pystyykö nuori selviytymään varhaisen tuen ja peruspalveluiden varassa, vai tarvitseeko lähetteen erikoissairaanhoidon. Tämä mallin ansiosta nuori saa palvelun peruspalveluiden yhteydessä koululla eikä hänen tarvitse hakeutua lähetteiden kautta erikoissairaanhoidon kartoitettavaksi. (Kotkan kaupunki 2017; Nuorten tiimi 2018.)

Nuorten tiimin tarkoituksena on tarjota nuorten ja perheiden tukipalveluja monipuolisesti ja saman katon alta. Nuorten tiimin toiminta perustuu sosiaalihuolto- ja lastensuojelulakiin sekä ratkaisu- ja voimavarasuuntautuneeseen työtönteeseen. (Nuorten tiimi 2018.)

3.4 Yhdyspinnat

Yhdyspinnoilla tarkoitetaan sellaisia toimintoja ja tehtäväkokonaisuuksia, jotka muodostuvat kahden tai useamman organisaation yhteiseen tavoitteeseen tähtäävästä toiminnasta. Esimerkiksi tällaisia uusia hallinnollisia ja toiminnallisia yhdyspintoja syntyy kuntien ja maakuntien välille sekä näiden organisaatioiden sisälle. Yhdyspintatyöskentelyssä on tärkeää yhteisen tahtotilan saavuttaminen ja yhteisesti sovitut pelisäännöt. Lisäksi siinä korostuvat verkoston johtaminen, palveluprosessien toimivuus, vuoropuhelu ja sopiminen. (Luukkonen ym. 2016, 12.) Nyt Kymenlaaksossa tapahtuvassa hallinnollisessa uudistuksessa tällaisia uusia yhdyspintoja syntyy esimerkiksi kuntiin jäävän kuraattoripalvelun ja Kymsoteen siirtyvien palvelujen välille.

3.5 LAPE-hanke ja LAPE-Kymenlaakso-hanke

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma, LAPE-hanke, on yksi Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeista. Sen tavoitteena on tuoda palvelut lähelle lapsen ja perheen arkea sekä tuottaa palveluja oikea-aikaisesti ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lisäksi kehittämisen kohteina ovat muun muassa vanhemmuuden tuki ja toimintakulttuurin muutos. Tätä muutostyötä tehdään vuosina 2017–2018. (LAPE on lasten... s.a; Näin lasten, nuorten ja perheiden... s.a.)

Valtakunnallisesti on asetettu neljä kehittämiskokonaisuutta, joista maakunnat ovat voineet valita omat kehittämisen painopistealueensa. Nämä kehittämiskokonaisuudet ovat:

- perhekeskus-toimintamallin kehittäminen ja käyttöönotto
- varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena
- erityis- ja vaativamman tason palveluiden kehittäminen
- lapsen oikeuksia ja tietoperusteisuutta vahvistava toimintakulttuurin muutos. (LAPE on lasten... s.a; Näin lasten, nuorten ja perheiden... s.a.)

LAPE-Kymenlaakso-hanke käynnistyi vuoden 2017 helmikuussa. Hankkeen tavoitteena on ollut sovittaa yhteen lapsi- ja perhepalveluiden toimintatapoja koko maakunnan alueella. Hankkeen alussa visioitiin, että loppuvuonna 2018 on *poimittu rusinat pullasta ja maakunnan hyvät käytännöt ovat varmasti tiedossa*. (LAPE-Kymenlaakso 2017.) Meidän tutkimuksemme tarkoituksena on osaltaan toteuttaa tätä visiota poimimalla pitkään jatkuneen yhteistyön tuloksena muotoutuneita hyviä yhteistyön käytäntöjä sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen ja oppilashuollon välillä.

3.6 Kymenlaakson sosiaali- ja terveystalvetut -kuntayhtymä, Kymsote

Koska maakunta- ja sote-uudistus ovat viivästyneet, päättivät Kymenlaakson kunnat perustaa yhteisen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän. Kymenlaakson sosiaali- ja terveystalvetut kuntayhtymä (Kymsote) aloittaa toimintansa 1.1.2019. Tällöin sosiaali- ja terveystalvetut siirtyvät kunnilta

kuntayhtymälle ja varhaiskasvatus ja opetustoimi jäävät kuntaan. (Carea 2018.) Tutkimuksen kirjoittamisvaiheessa ei ollut vielä tietoa Kymsoten organisaatorakenteesta tai henkilöstön sijoittumisesta eri tehtäviin. Tiedossa oli vain kaikista ylimmän tason henkilöiden sijoittuminen. Tästä syystä emme pysty esittelemään tulevaa organisaatiota tarkemmin.

4 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET AIHEESTA

Tutkimusaiheemme ajankohtaisuuden vuoksi ei ole vielä olemassa suoranaista empiiristä tutkimustietoa sote-uudistuksesta ja siihen liittyvästä yhdyspintatyöskentelystä. On tehty lähinnä sote- ja LAPE -valmistelutyöhön liittyviä selvityksiä ja kyselyitä. Yksi tällainen aiheeseemme liittyvä kysely on Lastensuojelun Keskusliiton syyskuussa 2016 kuntajäsenilleen tekemä kysely siitä, miten kunnat arvelevat sote-uudistuksen muuttavan lastensuojelun rakenteita. Kyselyä tehtäessä sote-uudistuksen monet kysymykset olivat vielä auki, samoin kuin ne ovat tälläkin hetkellä. Sote-uudistuksen eri valmisteluvaiheissa on keskusteltu paljon yhteistyöstä kuntiin jäävien palvelujen ja soteen siirtyvien palvelujen välillä. Tätä asiaa kysyttiin kunnille lähetetyssä kyselyssä, jossa kuntien tuli ottaa kantaa väittämään ”sote-uudistus ei tule heikentämään yhteistyötä kuntiin jäävien palvelujen kanssa (esim. varhaiskasvatus, perusopetus, nuorisotoimi)”. Kysely lähetettiin 37 Lastensuojelun Keskusliiton kuntajäsenelle ja siihen vastasi 19 kuntaa. Vastajista kuusi oli sitä mieltä, että yhteistyö ei tule heikentymään kuntiin jäävien palvelujen kanssa ja seitsemän sitä mieltä, että ne tulevat heikentymään jonkin verran. Kolme kuntaa arvioi, että yhteistyö tulee heikentymään kuntiin jäävien palvelujen kanssa ja kolme kuntaa ei osannut ottaa asiaan ollenkaan kantaa. (Hanhinen & Hyvärinen 2017, 5, 13–14.) Omassa tutkimuksessamme haluamme selvittää työntekijöiden näkemyksiä tulevasta yhdyspintatyöskentelystä Kymsoteen siirtyvien palveluiden ja kuntaan jäävän koulukuraattoritoiminnan välillä.

Suomen Kuntaliitto julkaisi vuonna 2016 Rajapinnoilta yhdyspintoihin -nimisen kehittämisaloitteen. Siinä kuvataan erityisesti tulevien maakuntien ja kuntien väliin muodostuvia yhdyspintoja ja avataan sitä, mitkä kaikki tekijät vaikuttavat näihin yhdyspintoihin. Kehittämisaloitteessa otetaan vahvasti kantaa myös siihen, kuinka tärkeää olisi valmistella maakuntia ja tulevaisuuden kuntia samanaikaisesti, jotta jo valmisteluvaiheessa muistettaisiin kiinnittää huomio uusien

rakenteiden myötä syntyviin yhdyspintoihin ja luotaisiin hyvät edellytykset kuntien ja maakuntien väliselle neuvottelumenettelylle ja yhdyspintayhteistyölle. Kehittämisaloitteessa todetaan, että ”kunnan ja maakunnan välille ei saa muodostua rajaa, vaan toimiva, tiivis yhteys”. Lisäksi kehittämisaloitteessa muistutetaan sote-uudistuksen vaikutuksesta yhdyspinta-ajatteluun. Kun yhdyspinta-ajattelu on aikaisemmin nähty vahvasti kahden organisaation väliseksi (kunta–maakunta), tulee sote-uudistuksen myötä yhdyspintoja jatkossa muistaa tarkastella kahdella tasolla, sekä järjestämisen tasolla että tuotannon tasolla. Kehittämisaloitteessa nostetaan esille myös opiskeluhuollon ja maakunnan välille syntyvät uudet yhdyspinnat, kun osa opiskeluhuollon tehtävistä siirtyy maakunnalle ja osa jää kuntiin. Lisäksi yhdyspintayhteistyötä tulee miettiä niin opiskeluhuollon sisällä kuin kuntiin jäävien opiskeluhuollon palveluiden (koulukuraattori- ja psykologipalvelut) ja muiden lasten, nuorten ja perheiden sote-palvelujen välillä. (Luukkonen ym. 2016, 5, 7–8, 13, 26, 46.)

Tulevaan yhdyspintatyöskentelyyn sekä meneillään olevaan LAPE-kärkihankkeeseen liittyi sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön 6.6.2017 asettaman työryhmän tehtävä. Sen tehtävänä oli kartoittaa ja selvittää maakunta- ja sote-uudistuksessa syntyviä yhdyspintoja lasten, nuorten ja perheiden eri palveluissa sekä näiden palvelujen välisiä yhdyspintoja. Lisäksi työryhmän tehtävänä oli selvittää erilaisia verkostojohtamisen malleja. Työryhmän puheenjohtajana toimi Olli-Pekka Heinonen ja sen muita jäseniä olivat Anna-Kaisa Ikonen, Matti Kaivosoja ja Timo Reina. Oman tutkimuksemme kannalta kiinnostava löydös oli se, että ei ole löydettävissä mitään yksittäistä säädöstä tai hallinnointitapaa, jolla yhdyspintahaasteet voitaisiin kääntää mahdollisuuksiksi. Tähän kääntämiseen tarvitaan työryhmän mielestä syvälinen toimintakulttuurin muutos. Lisäksi työryhmän mielestä on tärkeää ymmärtää, miten yhteiskunta on muuttunut ja entiset palvelurakenteet eivät enää toimi. Nyt tarvitaan palveluja, jotka vastaavat kansalaisten moninaistuneisiin palvelutarpeisiin. Työryhmä toteaa raportissaan, että aikaisemmin hyvin toimineet julkisen palvelun toimintamallit eivät enää pysty vastaamaan nykyisiin haasteisiin. Työryhmän mielestä nyt tarvitaan moniammatillisia ja organisaatio- ja hallinnonrajat ylittäviä verkostoja vastaamaan asiakkaiden monenlaisiin tarpeisiin. Raportissa todetaan, että koska kysyntä on moninaistunut, on myös tarjonnan moninaistuttava. Lisäksi tähän tarvitaan verkostomaiseen asiakasymmärrykseen perustuvaa johtamista. (Heinonen ym. 2018, 3, 11–12.)

Moniammatillista ja monialaista yhteistyötä tehdään jo nykyäänkin paljon. Toivomme, että oma tutkimuksemme tuo paikallista näkemystä ja kokemusta tämän monialaisen yhteistyön kehittämiseen.

Yksi LAPE-hankkeen kansallinen kehittämiskohde on toimintakulttuurin muutos, jonka avulla eri hallinnonalat ja organisaatiot sekä yksittäiset työntekijät saadaan haastettua toimimaan yhdessä lapsiystävällisen Suomen luomiseksi (Toimintakulttuurin muutos... s.a). Tähän teemaan liittyen on hyödynnetty THL:n kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimuksesta saatuja tietoja. Vuonna 1987 syntyneistä lapsista, joita oli noin 60 000, on kerätty tietoja eri viranomaisrekistereistä, mm. tilastokeskuksen, THL:n, väestörekisterikeskuksen ja puolustusvoimien tietokannoista syntymähetkestä alkaen aina 25-vuoteen asti. Kohorttitutkimuksista saatujen tulosten perusteella lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia edistäviä toimintatapoja tulisi harjoittaa varhaiskasvatuksessa, kouluissa, terveydenhuollossa ja muualla arjen ympäristöissä. Lisäksi tukea pitäisi saada mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, kokonaisvaltaisesti ja riittävästi. Tulosten perusteella tuen puutteella on vaikutusta lapsen ja nuoren kehitykseen myöhemmissä elämän vaiheissa. Erityisesti tulisi pyrkiä vaikuttamaan ylisukupolvisten ongelmavyöhtien katkaisemiseen ja ongelmien ehkäisyyn varhaisessa vaiheessa. (Paananen ym. 2012, 8; Ristikari ym. 2016.) LAPE-hankkeen tavoitteeseen liittyen pyrimme myös omassa tutkimuksemme luomaan yhteistä visiota toimintakulttuurin muutokselle, tai ainakin alkua siihen.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa pyrimme selvittämään, mitkä nykyisistä yhteistyön elementeistä ja toimintamalleista olisi hyvä säilyttää Kymsoteen siirtyvän Nuorten tiimin ja kuntaan jäävän perusasteen koulukuraattoreiden välillä. Lisäksi haluamme herättää keskustelua siitä, mitä uusia yhteistyön mahdollisuuksia muutos tuo tullessaan.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Millaista yhteistyö on parhaimmillaan ja mitä elementtejä siihen kuuluu?
- Millaisia hyviä toimintamalleja on kehittynyt Nuorten tiimin ja koulukuraattoreiden väliseen yhteistyöhön?
- Mitkä nykyisistä yhteistyön muodoista ja toimintamalleista olisi hyvä saada siirrettyä uuteen toimintaympäristöön?
- Mitä uusia yhteistyön mahdollisuuksia muutos tuo tullessaan tulevaan yhdyspintatyöskentelyyn?
- Millä konkreettisilla toimenpiteillä voidaan varmistaa, että hyviksi todetut käytänteet ja tulevaisuuden toiveet saadaan siirrettyä uuteen toimintaympäristöön?

Tutkimuksen näkökulma rajataan yläkouluikäisten kanssa tehtävään työhön, koska yhteistyö Nuorten tiimin ja koulukuraattoreiden välillä on painottunut juuri tämän ikäisiin nuoriin ja heidän perheisiinsä. Koska moniammatillista yhteistyötä tehdään aina asiakkaan tarpeista lähtien, tehdään arjessa työtä hyvin vaihtelevissa kokoonpanoissa ja moniäänisesti, yli ammatti- ja organisaatiörajojen. Tästä syystä haastateltavia kutsutaan myös muista nuorten kanssa työtä tekevästä työntekijäryhmistä.

5.2 Laadullinen tutkimus

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on saavuttaa syvällistä tietoa käsiteltävänä olevasta ilmiöstä. Tutkimuksen tavoitteena ei ole tutkimustulosten tilastollinen yleistettävyyttä, vaan tutkittavan ilmiön ymmärtäminen ja selittäminen sekä sen kuvaileminen sanallisessa muodossa. (Esim. Tuomi & Sarajärvi 2018, 85; Kananen 2017, 32–35; Pietilä 2017.)

Aineiston keruu ja analyysi kietoutuvat toisiinsa, joten niitä ei pystytä erottamaan toisistaan samalla tavalla kuin määrällisessä tutkimuksessa, jossa analyysi seuraa aineiston keruuta ja jossa otoksen koko määritellään etukäteen. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että se toteutetaan aidossa ympäristössä ja tutkija on aktiivinen toimija kerätessään tietoa vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa. Aineiston analyysissä pyritään ymmärtämään tutkittavien näkökulmat, merkitykset ja näkemykset, joista käsin muovataan uutta teoriaa. Tutkimuksen tavoitteena on löytää kulloiseenkin tutkittavaan ilmiöön liittyviä merkityksiä, joita ei voida sellaisinaan yleistää tai liittää mihinkään muuhun

ympäristöön. Laadullisessa tutkimuksessa analyysi aloitetaan samalla, kun aineistoa kerätään, ja aineiston kerääminen lopetetaan, kun uutta tietoa ei enää saada ja kun tutkija pystyy aineiston avulla saavuttamaan ratkaisun tutkimusongelmaansa. (Kananen 2017, 34–35.)

Alasuutari (2015, 26) vertaa laadullisen tutkimuksen tekoa arvoituksen ratkaisemiseen, jossa tutkija pyrkii vihjeiden ja johtolankojen avulla selvittämään, mistä tutkittavassa ongelmassa on kyse. Ongelmaa voidaan selvittää esimerkiksi erilaisilla haastatteluilla, kyselyillä tai havainnoimalla tutkittavaa kohdetta. Tutkimusmenetelmän pitää soveltua kyseisen ilmiön tutkimiseen. (Kananen 2017, 33.)

Halusimme tutkia meneillään olevan organisaatiomuutoksen aiheuttamia ajatuksia monialaisen ja moniammatillisen yhteistyön muuttuvista toimintaympäristöistä ja uusista mahdollisuuksista työntekijöiden piirissä. Tutkimuksen ajankohtana oli tiedossa laaja kuva tulevasta Kymsoten kuntayhtymästä ja henkilökunta tiesi, ketkä siirtyvät kuntayhtymään ja ketkä jäävät kuntaan sekä minkä hallintokunnan alaisuuteen päädytään työskentelemään. Esimerkiksi Nuorten tiimin tarkka sijoittuminen ja työn tekemisen muodot olivat vielä selkiytymättä, joten elettiin mielikuvien ja olettamusten varassa. Päätimme käyttää laadullista lähestymistapaa, koska siten on mahdollista saada kuvaus rajatusta ilmiöstä.

5.3 Fokusryhmähaastattelu

Mäntyranta & Kaila (2008, 1507) toteavat, että fokusryhmähaastattelun avulla on mahdollista saada monipuolista ja muita tutkimusmenetelmiä moniäänisempää ja syvällisempää tietoa tutkittavasta aihealueesta. Lisäksi yhden haastattelun aikana saadaan haastateltua monta henkilöä kerrallaan ja saadaan aineisto kerättyä ajallisesti tehokkaasti (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Päädyimme käyttämään fokusryhmähaastattelua aineiston keruuseen, koska menetelmän avulla on mahdollista saada kerättyä aineisto tehokkaasti niin sisällöllisesti kuin ajallisestikin.

Fokusryhmähaastattelu toteutetaan siten, että kutsutaan yhteiseen keskusteluun 4–10 henkilöä, joilla on asiantuntemusta, omakohtaista kokemusta tai

mielenkiintoa kyseisestä aihepiiristä. Ryhmä pyritään muodostamaan siten, että siinä ei ole jännitteitä keskustelijoiden välillä. Henkilökemioiden tulisi sopia yhteen. Haastattelijoiden tehtävänä on ylläpitää ja ohjata keskustelua. (Mäntyranta & Kaila 2008, 1509).

Onnistuneessa fokusryhmähaastattelussa keskustelu tuottaa monipuolista ja moniäänistä materiaalia, joka nostaa esiin erilaisia näkökulmia käsiteltävästä ilmiöstä. On tärkeää, että keskustelun aikana pysytään kuitenkin aiheessa. Haastattelijalta vaaditaan taitoa havaita keskustelun mahdollinen jumiutuminen kapea-alaiseksi tai sen rönsyily ohi aihealueen. Keskustelua tulee ohjata hienovaraisesti takaisin raiteilleen erilaisilla kysymyksillä tai vertailemalla aikaisempia puheenvuoroja toisiinsa ja saada näin uusia näkökulmia esiin. Vaihtoehtoisten tulkintojen lisäksi haastattelija voi jopa provosoida keskustelua. On kuitenkin huomioitava tutkimuseettiset periaatteet kaikessa toiminnassa. (Pietilä 2017, 91–92.)

5.4 Arvostava haastattelu – tutkimuksen näkökulma ja aineistonkeruumenetelmä

Tätä tutkimusta ja sen näkökulmaa ohjaa arvostava haastattelu. Arvostavan haastattelun avulla on mahdollista selvittää ja tutkia toimivia yhteistyön käytänteitä varsinkin muutosvaiheessa olevissa organisaatioissa, joissa vasta suunnitellaan ja visioidaan uudenlaisia toimintatapoja. Tällaisissa tilanteissa saatetaan painia epävarmoissa olosuhteissa eikä tietoa tulevasta välttämättä ole käytettävissä. Vaarana on syytely ja negatiivisiin asioihin kiinnittyminen. Arvostavan haastattelun periaatteiden mukaisesti tällaisissa tilanteissa tarvitaan työkaluja myönteisten voimavarojen edistämiseen ja tulevaisuuden suunnitteluun olemassa olevien mahdollisuuksien pohjalta. (Esim. Watkins ym. 2011, 33–37.) Tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin löytää niitä toimivia yhteistyön käytänteitä, joita olisi hyvä saada siirrettyä tulevaan Kymssoten kuntayhtymään siirtyvän nuorten tiimin ja kuntaan jäävien koulukuraattoreiden väliseen yhteistyöhön.

5.4.1 Arvostavan haastattelun lähestymistapana onnistumiset

Arvostava haastattelu, Appreciative Inquiry, AI, on sekä ajattelutapa että tutkimusmenetelmä. Sen ovat alun perin kehittäneet David Cooperrider ja Suresh

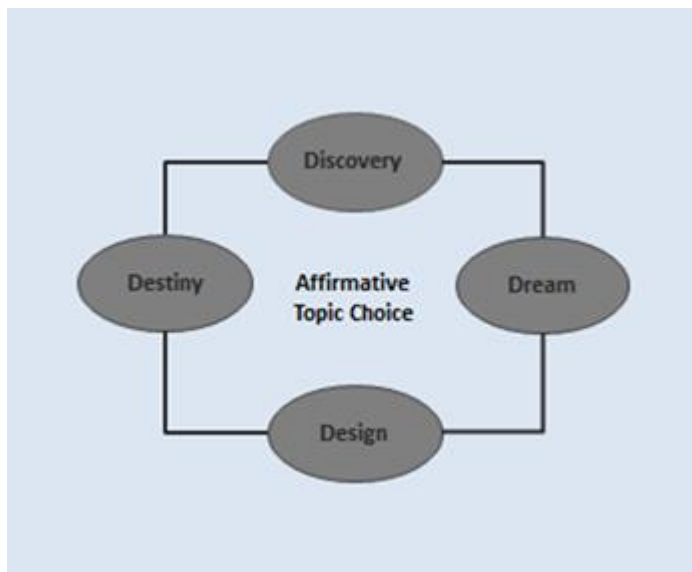
Srivastva 1980-luvun alkupuolella erään Clevelandissa sijaitsevan organisaation muutokseen liittyvän projektinsa yhteydessä syntyneistä oivalluksista. He päätyivät siihen tulokseen, että muutostilanteessa on parempi visioida asioita onnistumisen näkökulmasta kuin olemassa olevista ongelmista lähtien. Ajatuksena oli myös, että muutostyöhön tarvitaan kaikkia organisaation jäseniä ja se toteutetaan yhteistyöprosessina ja kaikkia osallistavasti. (Van Vuuren 2005, 403). AI on kehittynyt vuosien varrella ja sitä käytetään laajasti, yksilön oman ajattelun muokkaamisesta ja voimaannuttamisesta aina suurten organisaatioiden toiminnan kehittämiseen (Watkins ym. 2011, 23–35).

Arvostava haastattelu perustuu myönteisiin kysymyksiin, jotka liittyvät haastateltaville tärkeisiin aihepiireihin ja ovat olennaisia organisaation kehittymiselle. Arvostavaa haastattelua voidaan käyttää laajemmin toimintatutkimuksellisena menetelmänä, mutta myös kertaluonteisena tekniikkana. (Luoma 2010, 64, 66.) Arvostavassa haastattelussa lähdetään liikkeelle toimivien käytäntöjen ja positiivisten kokemusten kartoittamisesta. Ongelmien ja niiden syiden sijaan etsitään ja kartoitetaan toimivia ratkaisuja sekä jatkotyöstetään niitä. Lisäksi arvostavassa haastattelussa herätellään pohdintaa siitä, miten itse kukin voi toiminnallaan vaikuttaa työn myönteiseen kehittymiseen. (Nuutinen ym. 2013, 31–32; Van Vuuren & Crous 2005, 405.)

Pauli Juuti (2005, 160–162, 165, 168) kertoo kirjassaan *Toivon johtaminen*, että yksi kirjan kirjoittamisen lähtökohdista on juuri David Cooperriderin kehittämä Arvostava haastattelu. Juutin mukaan Arvostava haastattelu on erittäin hyvä menetelmä, koska sen avulla lähdetään tutkimaan ja kehittämään organisaatiota sen toimivista lähtökohdista käsin, ei ongelmakeskeisesti. Kun jokainen organisaation jäsen alkaa kiinnittää huomiota toimiviin asioihin, syntyy myönteinen kierre, joka tuottaa lisää myönteisiä mielikuvia ja ajatuksia. Juutin mukaan kaiken kehittämistyön lähtökohtana pitäisi olla myönteinen ajattelu ja sen varaan rakennettu toiminta. Hänen mielestään AI toimii juuri sen vuoksi, koska siinä lähdetään etsimään sitä, mikä organisaatiossa on parasta tai toimivinta. Lisäksi siinä on mahdollista osallistaa jokainen organisaatiossa työskentelevä henkilö. Ihminen alkaa etsiä sitä, mikä hänen omassa työssään ja toiminnassaan on onnistuneinta. Juuti toteaa myös, että kehittämisen ei aina tarvitse olla muutokseen tähtäävää, vaan sen avulla on mahdollista saada esille jo nyt organisaatiossa toimivat käytännöt.

5.4.2 Arvostavan haastattelun eteneminen

Arvostava haastattelu etenee 4-D-syklin mukaisesti (kuva 1). D-kirjaimet edustavat seuraavia vaiheita: Discovery, löytö; Dream, unelma; Design, muotoilu ja Destiny, toimeenpano ja toimenpiteet. Lisäksi keskustelulle valitaan kiinnostava ja myönteinen otsikko, Affirmative Topic Choice. (Van Vuuren & Crous 2005, 404; Luoma 2010, 66.)

Kuva 1. Arvostavan haastattelun 4-D-sykli (Van Vuuren & Crous 2005, 404)

Ensimmäisessä vaiheessa, Discovery, lähdetään pohtimaan niitä toimintoja, joissa yhteisö toimii parhaiten, ”mitä olemme parhaimmillamme”. Toisessa vaiheessa, Dream, pohditaan, millainen olisi ihanne tilanne eli muutos aiheeseen liittyen, ”mitä voisimme olla/saavuttaa”. Kolmannessa vaiheessa, Design, mietitään konkreettisia toimenpiteitä, joiden avulla päästään tavoitteeseen, ”miten sen muotoilemme”. Neljännessä vaiheessa, Destiny, visioidaan sitä, mitä tehdään käytännössä, jotta visioitu muutos toteutuu, ”miten me sen toteutamme”. (Luoma 2010, 66–67.)

5.5 Tutkimuksen kohdejoukko sekä aineiston keruu

Tutkimuksen kohdejoukkona ja osallistujina olivat Kotkan kaupungin perusasteen koulukuraattorit ja yläkouluikäisten ja heidän perheidensä kanssa työskentelevät Nuorten tiimin sosiaaliohjaajat ja psykiatriset sairaanhoitajat. Tämän lisäksi haastattelutilanteeseen kutsuttiin osallistujia myös näiden kahden toimijan yhteistyöverkostoista, koska monialaista yhteistyötä ei tapahdu

pelkästään Nuorten tiimin työntekijöiden ja perusasteen kuraattoreiden välillä, vaan sitä tehdään aina tapauskohtaisesti, nuoren tarpeista lähtien. Päädyimme siihen, että ilman tätä lisäystä tutkimus ei tuottaisi todellista kuvaa arjessa tapahtuvasta monialaisesta yhteistyöstä. Tarkoituksena oli kutsua haastatteluun edustus koulusta, sosiaalitoimesta ja Kotkan Nuorisopsykiatrian poliklinikalta. Tämä ei kuitenkaan mennyt täysin suunnitelman mukaisesti, koska edustus Nuorisopsykiatrian osalta jäi puuttumaan aikatauluongelmien vuoksi.

Aineisto kerättiin kahdessa fokusryhmähaastattelussa. Ensimmäinen haastattelu pidettiin keskiviikkona 14.11.2018 Helilän koululla ja siihen osallistui yhteensä yhdeksän henkilöä. Toinen haastattelu pidettiin 15.11.2018 Nuorten tiimissä ja siihen osallistui yhteensä viisi henkilöä. Haastateltavien joukko koostui nuorten tiimin sosiaaliohjaajista ja sairaanhoitajista, perusasteen koulukuraattoreista, lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä ja opettajista. Haastatteluun kutsutuista puuttui Nuorten tiimin osalta kaksi työntekijää ja koulukuraattoreiden osalta yksi. Saimme mielestämme näiltä osin kattavan edustuksen.

Ryhmiiin jakautumista ei ennakolta määrätty. Jokainen sai hakeutua siihen ryhmään, jonka ajankohta sopi parhaiten omiin aikatauluihin. Kumpikin haastattelukerta kesti noin 75 minuuttia. Haastattelutilanteet äänitettiin kahden talentimen avulla, koska halusimme varmistaa äänitteiden onnistumisen ja haastateltavien puheen kuuluvuuden. Haastattelutilaisuuksiin oli varattu myös tarjoilua.

Haastattelu eteni Arvostavan haastattelun 4-D-syklin mukaisesti (kuva 1). Haastattelutilanteen alussa osallistujille kerrottiin tulevan keskustelun otsikko, joka oli Toimiva yhteistyö, Affirmative Topic Choice. Virittäytymisenä aiheeseen ja keskusteluun osanottajia pyydettiin muistelemaan koulukuraattoreiden ja Nuorten tiimin yhteistyön alkuaikoja 1990-luvun lopulta. Tämän jälkeen aloitettiin varsinainen tutkimuksellinen osuus. Ensimmäisenä osallistujia pyydettiin pohtimaan, millaista yhteistyö on parhaimmillaan ja mitä elementtejä toimivaan yhteistyöhön kuuluu, Discovery. Lisäksi pyysimme kuvailemaan, mitä hyviksi koetut toimintamallit ovat. Toisessa vaiheessa, Dream, osallistujia pyydettiin pohtimaan, mitkä yhteistyön muodot tai toimintamallit tulisi ottaa mukaan uuteen toimintaympäristöön. Kolmannessa vaiheessa, Design, osallistujat pohtivat siitä, minkälaista yhteistyö voisi parhaimmillaan olla uudessa

toimintaympäristössä. Neljännessä vaiheessa, Destiny, pohdittiin, millä konkreettisilla toimenpiteillä voidaan saavuttaa visioimamme tavoitteet.

5.6 Aineiston analysointi

Litteroinnissa on tarkkuuden suhteen erilaisia tasoja. Tarkin taso, sanatarkka litterointi, ottaa huomioon puheen lisäksi äänenpainot ja eleet. Tällöin pyritään autenttiseen tilanteen kuvaukseen. Toisessa ääripäässä tallenteesta poimitaan vain ydinsisältö. Litterointitason valintaa hankaloittaa se, että etukäteen ei voi tietää, mitä kaikkea aineistosta tarvitaan analyysivaiheessa. (Kananen 2017, 134–135.) Fokusryhmähaastattelut litteroitiin sanatarkasti, mutta emme kirjanneet äänenpainoja ja eleitä, koska tässä tutkimuksessa olennaisinta on tuotettu tieto eikä se, kuka tai miten asia sanotaan. Tekstisivuja tuli yhteensä 41. Lisäsimme tekstiin rivinumerot, joiden avulla oli helppoa paikantaa keskustelunpätkät analyysivaiheen keskusteluissa.

Lähestyimme aineistoa teorialähtöisesti. Tällaisessa menetelmässä käytetään hyväksi aikaisemman teorian käsitteitä ja selvitetään, löytyykö niitä tutkittavan aineiston tekstisegmenteistä (Kananen 2015, 171–175). Sovelsimme analyysissä SOAR-analyysimallia (kuva 2), joka on kehitetty Arvostavan haastattelun tuottaman tiedon luokitteluun ja analyysiin.

SOAR Model Analysis (Appreciative Inquiry)

Kuva 2. SOAR-analyysi (Stavros & Hinrichs 2009, University of Missouri Libraries 2018 mukaan)

SOAR-analyysin nelikentässä 4-D-syklin tuottama haastatteluaineisto luokitellaan neljään luokkaan (Stavros & Hinrichs 2009, University of Missouri Libraries 2018 mukaan; Fifolt & Lander, 2013, 22):

- Strengths, vahvuudet/Discovery, löytö
- Opportunities, mahdollisuudet/Dream, unelma
- Aspirations, toiveet/Design, muotoilu
- Results, tulokset/Destiny, toimenpiteet.

Luimme litteroidun tekstin muutaman kerran läpi ja keräsimme samalla haastattelukysymyksiin liittyviä kommentteja mahdollisia lainauksia varten. Listasimme kommenttien sisällön lyhyesti ranskalaisin viivoin ja ryhmittelimme saamamme tiivistetyn materiaalin haastattelukysymysten teemojen alle SOAR-analyysimallin mukaisesti (Liite 1). Tämän jälkeen etsimme tiivistetystä aineistosta toimivaa yhteistyötä kuvaavia ilmaisuja, joiden avulla oli mahdollista ymmärtää ja kuvailla koulukuraattoreiden ja nuorten tiimin välistä yhteistyötä ja toimivia käytäntöjä. Teoriapohjana käytimme lukujen kaksi ja neljä teoreettisia lähtökohtia toimivasta yhteistyöstä. (Esim. Kananen 2015, 171–177.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Toimivan yhteistyön elementit

Osallistujat kokivat, että yhteistyön toimivuus nuorten ja heidän perheidensä kanssa työtä tekevien tahojen välillä on tärkeää. Vaikka haastattelussa keskityttiinkin erityisesti Nuorten tiimin ja koulukuraattoreiden väliseen yhteistyöhön, osallistujat nostivat esille yhteistyön toimivuuden tärkeyden myös muiden tahojen kanssa. Erityisesti keskusteluissa painoutuivat aktiivisen tiedonkulun ja yhteydenpidon tärkeys moniammatillisissa verkostoissa ja asiakasyhteistyössä.

Osallistujien mielestä yhteisesti sovitut toimintamallit ja prosessit, esimerkiksi ohjautuvuus eri palveluihin, tekevät yhteistyöstä toimivan. Työnjako ja selkeät tehtäväkuvat sekä roolit eri tilanteissa ovat tekijöitä, joilla ehkäistään työn tekemisen päällekkäisyys ja töiden sekoittaminen. Se, että koulussa on pääsääntöisesti yksi taho, koulukuraattorit, joihin otetaan yhteys ja joiden kautta asioita koulussa hoidetaan, koettiin hyvin tärkeäksi asioiden eteenpäin viemisen kannalta.

Lähtökohtana hyvälle yhteistyölle osallistujat pitivät sitä, että yhteistyössä on yhteinen tavoite ja suunta. Osallistujat pitivät tärkeänä, että verkostoituminen kaikkien nuoren kanssa toimivien tahojen kanssa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja yhteisen suunnitelman tekeminen on hyvä lähtökohta toimivalle yhteistyölle. Työntekijöiden välinen luottamus koettiin tärkeäksi, samoin toisen työn kunnioittaminen ja kaikkien sitoutuminen yhteistyöhön. Yksi osallistuja totesi, että *yhteistyötä on, kun sitä yhteistyötä tehdään*. Toimivaan yhteistyöhön vaaditaan eri osapuolten aktiivisuutta ja halua tehdä yhteistyötä.

Sitä, että pystyy jakamaan ja pohtimaan asioita yhdessä eri näkökulmista, pidettiin myös erittäin tärkeänä. Keskinäisellä asioiden vaihtamisella ja yhdessä pohtimisella pystytään osallistujien mielestä helpottamaan kaikkien tekemään työtä. Osallistujien kommentoissa joustava ja sujuva tiedonkulku oli yksi tärkeimmistä toimivan yhteistyön elementeistä.

Toimivaan yhteistyöhön liittyy osallistujien mielestä olennaisesti myös se, että työntekijät tuntevat toistensa työtä ja työn sisältöä. Yhteistyön toimivuutta lisää myös tuttuus työntekijöiden välillä. Yhteyden ottaminen helpottuu, kun tietää toisen ja sen, mistä näkökulmasta toinen tarkastelee asioita.

6.2 Hyviksi koetut toimintamallit

Keskusteluun osallistujat lähtivät pohtimaan hyviksi koettuja toimintamalleja käytännön työtilanteiden kautta. Silloin, kun on kyse monimutkaisista asiakastilanteista, moniammatillinen ja verkostoituva työote koettiin tärkeäksi. Konsultaatiomahdollisuus sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisen työparityöskentely yhteisen asiakkaan kanssa ovat esimerkkejä toiminnasta käytännön moniammatillisessa yhteistyössä.

Nuorten tiimin palvelukokonaisuus koettiin osallistujien mielestä tärkeäksi. Nuorten tiimi toimii nuorten asioissa yhdyspintana koulun, koulukuraattoreiden, sosiaali- ja terveydenhuollon varhaisen tuen sekä lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian välillä. Osallistujien mielestä nuoret tarvitsevat paikan, jossa he saavat laaja-alaista tukea arjen sujumiseksi ja johon he haluavat mennä.

Osallistujien mielestä Nuorten tiimin psykiatristen sairaanhoitajien toimintamalli on osoittautunut oikein kohdennetuksi ja oikeanlaiseksi työmuodoksi. Sairaanhoitajat kykenevät arvioimaan varhaisessa vaiheessa oppilaan mielen-terveyttä ja hoidon tarvetta sekä konsultoimaan tarvittaessa lääkäriä ja nuorisopsykiatrian poliklinikkaa. Osallistujien mukaan palvelu on vähentänyt Kotkan nuorisopsykiatrian poliklinikan paineita vähentämällä yhteydenottoja ja lähet- teitä erikoissairaanhoidon. Toimintamallin avulla on pystytty kohdentamaan apua varhaiseen vaiheeseen ja edistämään nuorten jaksamista arjessa. Tä- män lisäksi osallistujat toivat esille toimintamallin tuottaman rahallisen säästön kaupungille.

Joustavan perusopetuksen luokan (JOPO-luokka) toiminta Nuorten tiimin yh- teydessä on myös osoittautunut hyväksi toimintamalliksi. Osallistujat kokivat moniammatillisen työn ja arvioinnin tärkeäksi siinä vaiheessa, kun siirtymistä Nuorten tiimin luokkaan suunnitellaan. Koska asiaa pohditaan aina yhdessä, monesta eri näkökulmasta, ja kaikilla on yhteinen tavoite, koetaan se toimi- vaksi tavaksi tehdä yhteistyötä. Yhteistyö Nuorten tiimin ja koulukuraattorei- den välillä on tiivistä myös odotusvaiheessa eli silloin, kun nuori joutuu odotta- maan koulupaikkaa. Myös tällöin tapahtuu paljon yhteistä pohdintaa ja jaka- mista. Kun nuori aloittaa Nuorten tiimin luokassa, yhteistyö koulukuraattorin kanssa vähenee, koska Nuorten tiimi ottaa kokonaisvastuun oppilaan ja per- heen kanssa työskentelystä.

Nuorten tiimin palvelukokonaisuus ja yhteistyö sen eri toimintojen kanssa ko- ettiin tärkeäksi ja toimivaksi. Monipuolisten palvelujen saatavuutta yhdestä paikasta nuorelle ja perheelle pidettiin tärkeänä, samoin oikeanlaista tukea oi- keaan aikaan. Osallistujat kokivat, että moniammatillinen työote sekä palvelu- jen helppo lähestyttävyyys ja saavutettavuus edistävät asioiden hoitamista niin työntekijöiden kuin asiakkaidenkin näkökulmasta.

6.3 Toimivia yhteistyön muotoja uuteen ympäristöön

Nuorten tiimin osallistujia keskustelutti tässä kohtaa tilanteen epämääräisyys, koska vielä ei ollut tiedossa, miten työntekijät tulevat sijoittumaan 1.1.2019. Koettiin, että on hankalaa miettiä, mitä konkreettisia toimintamalleja voisi ottaa mukaan uuteen toimintaympäristöön, kun ei tiedä, missä kokonaisuudessa

tulee itse työskentelemään. Asia koettiin hankalaksi myös sen takia, että työntekijöiltä ei ole kysytty, mitä ja miten asioita olisi hyvä toteuttaa jatkossa. Vaikka visioiminen koettiin alussa hankalaksi, nousi keskustelussa esille ajatuksia siitä, mitä olisi hyvä ottaa mukaan uuteen toimintaympäristöön.

Osallistujat toivoivat, että heillä olisi jatkossakin mahdollisuus monialaiseen ja rajat ylittävään asioiden konsultoimiseen ja jakamiseen eri ammattikuntia edustavien työntekijöiden välillä. Esimerkkinä hyvin toimivasta yhteistyömallista ovat yhteiset, eri tiimien väliset kokoontumiset, joissa voidaan keskustella ajankohtaisista ja tärkeistä asioista. Esimerkkinä tästä mainittiin jokin nuorten keskuudesta nouseva ilmiö, kuten ahdistuneisuus tai itsemurhat.

Osallistujat kokivat, että Nuorten tiimin psykiatristen sairaanhoitajien toimintamalli olisi hyvä saada siirrettyä uuteen toimintaympäristöön, koska se on todettu hyvin toimivaksi työmuodoksi laajasti eri yhteistyötahojen näkökulmista. Psykiatristen sairaanhoitajien tarkasti määritellyn tehtäväkuvan koetaan selkiyttävän heidän rooliaan suhteessa muihin koulun toimijoihin. Osallistujat kokivat, että sairaanhoitajien työ kohdistuu juuri sinne, mihin sen pitääkin kohdistua. Lisäksi heidän vankka ammatillinen osaamisensa koettiin tärkeäksi.

Osallistujien mielestä olisi toivottavaa, että Nuorten tiimin palvelukokonaisuus jossain muodossaan voisi säilyä, koska se on todettu toimivaksi. Osallistujat totesivat, että jo pitkään on esitetty vaatimuksia siitä, että sosiaali- ja terveyspalveluiden yhteistyötä pitäisi lisätä siten, että toimitaan enemmän yhdessä ja samoissa yksiköissä. Nuorten tiimi on osallistujien mielestä malliesimerkki siitä, miten tämä vaatimus toteutuu. Hyvä esimerkki hallinnonrajat ylittävästä yhteistyöstä on Nuorten tiimin joustavan perusopetuksen luokka. Siinä toteutuu yhteistyö opetuksen, sosiaalihuollon ja terveydenhuollon välillä hallinnollisesti ja työntekijätasolla. Koulutyön ohessa nuorella ja perheellä on mahdollista päivittäin saada tarvitsemansa tuki, koska luokka toimii samoissa tiloissa Nuorten tiimin työntekijöiden kanssa.

6.4 Uudet yhteistyön mahdollisuudet

Tilanteen epävarmuudesta huolimatta osallistujat lähtivät pohtimaan uusia yhteistyön mahdollisuuksia. Ajateltiin, että uusia yhteistyökumppaneita tulee

lisää ja moniammatillisen työn mahdollisuudet laajenevat, kun reviiri laajenee. Toisaalta osallistujat visioivat, että tulevaisuudessa asiakkaalla olisi selkeästi yksi palvelu, johon liittyy eri toimijoita asiakkaan muuttuvien tarpeiden mukaan. Asiakas saisi palvelut yhdeltä luukulta.

Osanottajat ajattelivat, että tulevaisuudessa olisi hyvä voida tehdä raja-aitoja ylittävää yhteistyötä ja työparityöskentelyä. Toisaalta osallistujat painottivat, että on tärkeää säilyttää jo toimivat käytännöt ja hyvin toimiva yhteistyö eri toimijoiden välillä. Hyviksi koettuja toimintatapoja ei saa hävittää. Osallistujien mielestä uusien toimintatapojen kehittämisessä on ollut näkyvissä kilpailutilanne pohjoisen ja etelän välillä, kun *eri puolilla halutaan säilyttää omat toiminnot, eikä olla valmiita myöntämään, että näistä voisi tulla yhdessä joku kolmas hyvä.*

Osallistujat toivoivat, että jatkossa on mahdollista kehittää tarpeita vastaavia, hallinnon rajat ylittäviä palveluja. Tästä esimerkkinä on vireillä oleva hankeesitys Kotkaan perustettavasta sairaalakoulusta, joka palvelisi Etelä-Kymenlaaksossa asuvia nuoria. Koululuokan on ajateltu sijoittuvan Nuorten tiimin tiloihin. Pilottivaiheessa luokkaan valitaan nuoria, jotka ovat kotiutumassa psykiatrisesta sairaalasta, mutta eivät vielä ole kykeneviä palaamaan omaan lähikouluunsa. Hankkeen toteutuessa se tulee vaatimaan uudenlaista yhteistyötä Nuorten tiimin, nuorisopsykiatrian poliklinikan ja nuoren oman lähikoulun ja sen oppilashuollon kanssa. Resurssointi ja toteutus vaativat kuntarajat ylittävää hallinnollista yhteistyötä sekä yhteistyötä kuntayhtymän organisaatiojohdon kanssa.

6.5 Toimenpiteet visioiden saavuttamiseksi

Osallistujat miettivät ratkaisuja visioimiensa tulevaisuuden toimintamallien siirtämisestä uuteen toimintaympäristöön. He esittivät, että on tärkeää istua saman pöydän ääreen päättäjien kanssa sen jälkeen, kun organisaatorakenteet ovat valmiit ja henkilöt eri tehtäviin on valittu.

Osallistujat kokivat tärkeäksi sen, että päättäjille kerrotaan ja korostetaan nuorille kohdennettavien monipuolisten palveluiden tärkeyttä ja niiden tuomia säästöjä. Esimerkkinä tästä on se, kun nuori saa peruskoulun

päättötodistuksen ja välttää laitossijoituksen. Tärkeäksi koettiin myös sen varmistaminen, että tunnemme jatkossakin toistemme työn ja sen, minkälaisissa organisaatioissa työskennellään sekä mistä näkökulmista asioita katsotaan.

Yhteistyön merkityksen korostaminen koettiin jokaisella organisaation tasolla tärkeäksi, niin ylemmällä kuin työntekijätasollakin. Maakunta–kunta-tasolle tulee uusia organisatorisia raja-aitoja, joiden poistamiseksi tarvitaan vahvaa yhteistyötä. Osallistujat olivat vakuuttuneita siitä, että yhteistyön tekeminen ei tule loppumaan tämän tulevan muutoksen myötä.

6.6 Johtopäätökset

Analysoidun aineiston perusteella voidaan todeta, että osallistujat toivat esille hyvin yhteneväisiä ajatuksia yhteistyöstä ja sen toimivuudesta tämän tutkimuksen luvuissa 2 ja 4 esittämiemme aikaisempien tutkimusten kanssa. Yleisenä johtopäätöksenä voidaan todeta, että osallistujat toivat vahvasti esille sen, että yhteistyön tekemisen pitää olla tavoitteellista, suunnitelmallista ja sopimukseen perustuvaa. Lisäksi yhteistyö vaatii sitoutumista ja aktiivisuutta kaikilta osapuolilta. Rakenteiden tulee tukea yhteistyötä, mutta käytännön työtilanteessa jokainen on vastuussa omalta osaltaan aloitteen tekemisestä.

Nuorten tiimin ja koulukuraattoreiden välisen yhteistyön koettiin pääsääntöisesti toimivan hyvin. Yhteisesti sovitut toimintamallit, selkeät tehtäväkuvat ja roolit tekevät yhteistyöstä toimivaa. Samoin verkostoitumista nuoren asioissa olevien tahojen kanssa pidettiin tärkeänä sekä yhteistä suunnitelmaa, jossa on yhteinen tavoite ja suunta. Asioiden jakaminen ja yhdessä pohtiminen eri näkökulmista koettiin tärkeäksi toimivan yhteistyön näkökulmasta. Kaikkien osapuolten aktiivisuus yhteistyön tekemisessä ja tiedonkulku olivat myös tekijöitä, joiden katsottiin vaikuttavan ratkaisevasti siihen, kuinka toimivaa yhteistyö on. Toisen työn tunteminen ja tuttuus työntekijöiden välillä koettiin myös tärkeinä tekijöinä toimivassa yhteistyössä.

Hyviksi koetuiksi toimintamalleiksi osallistujat nimesivät Nuorten tiimin palvelukokonaisuuden ja siihen sisältyvät psykiatristen sairaanhoitajien toimintamallin sekä joustavan perusopetuksen luokan toiminnan Nuorten tiimin yhteydessä. Nämä olivat myös toimintoja, jotka osallistujat kokivat, että olisi jossain

muodossa hyvä saada siirrettyä uuteen toimintaympäristöön. Osallistujien mielestä myös jatkossa tulisi olla mahdollisuus monialaiseen asioiden konsultointiin ja jakamiseen.

Osallistajat kokivat, että jatkossa moniammatillisen yhteistyön mahdollisuudet tulevat laajenemaan jo senkin takia, kun reviiri, jossa työskennellään, laajenee. Tulevaisuudessa tarvitaan osallistujien mielestä raja-aitoja ylittävää yhteistyötä ja työparityöskentelyä. Erityisesti uudenlaisen yhteistyön vaatimus ja tarve nähtiin tilanteissa, kun kehitetään tarpeita vastaavia ja hallinnonrajat ylittäviä palveluja.

Koska tuleva organisaatiomuutos on suuri ja vasta on pystytty keskittymään tulevaan organisaatorakenteeseen, on osallistujien mielestä erittäin tärkeää päästä yhteiseen keskusteluun ylemmän tason päättäjien kanssa. Nuorille kohdennettavien monipuolisten palveluiden tärkeyden korostaminen koettiin hyvin keskeiseksi. Samoin painotettiin, että jo hyvin toimivat käytännöt ja toimiva yhteistyö tulee säilyttää. Yhteistyön merkityksen ja tekemisen korostaminen joka tasolla koettiin tärkeäksi.

7 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Nuorten tiimin ja koulukuraattoreiden välistä yhteistyötä ja löytää sellaisia toimivia käytäntöjä, jotka työntekijöiden mielestä olisi hyvä siirtää tulevaan yhdyspintatyöskentelyyn. Lisäksi tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää työntekijöiden ajatuksia uusista yhteistyön mahdollisuuksista. Koemme, että tutkimuksen toteuttaminen onnistui tältä osin erittäin hyvin, koska saimme vastaukset esittämiimme tutkimuskysymyksiin.

Tutkimuksemme onnistumista kuvaa mielestämme myös se, että haastatte- luissa esiin nousseet kuvaukset yhteistyöstä ja sen toimivuudesta ovat hyvin yhteneväisiä aikaisempien aiheesta tehtyjen tutkimusten kanssa. Erityisesti vertasimme saatuja tuloksia Annaleena Airan (2012) ja Kaarina Isoherrasen (2012) väitöskirjoista saatuihin tutkimustuloksiin, mutta myös muut esille tuomamme aikaisemmat tutkimukset sisälsivät samoja elementtejä yhteistyöstä ja sen toimivuudesta. Keskeisimmät yhteneväisyydet aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin olivat hyvä tiedonkulku, yhteinen tavoite, kaikkien osapuolten

sitoutuminen yhteistyöhön, luottamus ja asioiden jakaminen moniammatillisesti sekä aktiivinen vuorovaikutuksen ylläpitäminen.

Koemme, että tutkimuksemme ei ollut pelkästään meidän tutkijoiden mielestä kiinnostava, vaan sitä pidettiin kiinnostavana ja tarpeellisena myös siihen osallistuneiden henkilöiden näkökulmasta aiheen ajankohtaisuuden takia. Keskustelu haastattelutilanteissa oli vaivatonta ja kaikilla oli mahdollisuus ottaa keskusteluun osaa. Se, että tämä tutkimus myös toteutettiin näihin kahteen eri yksikköön kuuluvan työntekijän yhteistyönä, on mielestämme myös esimerkki yhteistyön toimivuudesta. Se osoittaa, että tiukassa tilanteessa myönteinen ajattelu ja asioiden reilu puheeksi ottaminen ovat toimivia lähestymistapoja myös opinnäytetyön valmistumisessa. Koemme, että yhteistyömme tutkimuksen toteuttamisen eri vaiheissa sujui hyvin, ja vaikka jouduimme välillä vaihtamaan tutkimuksemme näkökulmaa, olemme myös koko ajan pysyneet laatimassamme aikataulussa. Yhteisen tavoitteen, suunnitelman, luottamuksen ja aikataulutuksen ansioista saimme työmme valmiiksi joulukuun 2018 alkuun mennessä.

7.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Hyvä laadullinen tutkimus koostuu tutkimuksen sisäisestä johdonmukaisuudesta ja eettisestä kestävyydestä. Etiikka ja tutkimuksen luotettavuus kietoutuvat toisiinsa eikä niitä voi erottaa tutkimuksen tekemisen eri vaiheissa toisistaan. Tämä koskee esimerkiksi aiheen valintaa, argumentaatiota ja sitä, minäkalaisia lähteitä on käytetty. Erityisen tärkeää laadullisissa menetelmissä on tutkimukseen osallistuvien henkilöiden yksityisyyden suojan kunnioittaminen ja sen varmistaminen, että kenenkään henkilöllisyys ei paljastu eikä kenellekään synny vahinkoa tutkimukseen osallistumisen takia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109–116.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida sen mukaan, miten lukija pystyy seuraamaan tutkijan kuvausta ja perusteluja tutkimusongelman ratkaisemiseksi. Mitään yksittäisiä tai tarkkoja ohjeita ei ole, vaan laatua pitää arvioida tutkimusraportin sisältämän kokonaisuuden perusteella. Tämän sisäisen johdonmukaisuuden periaatteen mukaan kokonaisuuden osien on

tuettava toisiaan ja sen lisäksi tutkijan on pystyttävä perustelemaan valintansa johdonmukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 121–123.)

Tässä tutkimuksessa tutkittavien suojaan ja oikeuksiin on kiinnitetty huomiota tutkimuksen eri vaiheissa. Aineisto kerättiin fokusryhmähaastatteluna, jonka osallistujat edustivat useita ammattikuntia. Analyysissä ja tutkimustuloksissa eri ammattiryhmiä ei eroteltu toisistaan, mikä suojaa yksittäisiä osallistujia tässä tutkimuksessa. Etukäteisinformaation ja kutsukirjeessä annetun tiedon perusteella osallistujat tiesivät, mihin tutkimukseen he osallistuivat ja että osallistuminen oli vapaaehtoista. Anonymiteetin säilyttämistä ja vapaaehtoisuutta korostettiin myös osallistujien allekirjoittamissa suostumuksissa.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että haastatteluihin kutsuttiin kaikki Nuorten tiimin peruskouluikäisten kanssa työskentelevät sosiaaliohjaajat ja sairaanhoitajat sekä kaikki perusasteen koulukuraattorit. Yhteistyökumppaneista kutsuttiin edustus koulusta ja sosiaalitoimesta. Kaikilla tutkimukseen osallistuneilla oli tietoa ja omakohtaista kokemusta tutkittavasta aiheesta. Tarkoituksena oli kutsua myös Kotkan nuorisopsykiatrian poliklinikan edustus, mutta se peruuntui aikataulusyistä – Carean tutkimuslupapäätös tuli kaksi päivää ennen fokusryhmähaastatteluja. Tämä ei kuitenkaan vaikuttanut luotettavuuteen, koska yhteistyö nuorisopsykiatrian kanssa tuli esiin kattavasti fokusryhmähaastatteluissa muiden tahojen puheenvuoroissa.

Tutkijan oman roolin tiedostaminen tässä tutkimuksessa on ollut tärkeää. Meillä on Tuomea ja Sarajärveä (2018) lainaten *omaelämäkerrallinen suhde* tutkittavaan ilmiöön. Toinen työskentelee koulukuraattorina ja siirtyy Kotkan kaupungin perhepalveluista opetustoimen alaisuuteen, toinen Nuorten tiimissä sosiaaliohjaajana ja siirtyy Kotkan kaupungin perhepalveluista Kymsoteen. Pyrimme tiedostamaan tämän asetelman läpi koko tutkimuksen. Olemme pitäneet arkityön ja tutkimuksen tekemisen niin erillään, kuin se on ollut mahdollista. Emme ole esimerkiksi käyttäneet aineiston lisänä työpaikalla käytyjä keskusteluja, kokouksissa saamiamme tietoja tai muutenkaan havainnoineet salaa ympäristöämme tutkimusaineiston keräämiseksi, vaan olemme pitäytyneet litteroiduissa teksteissä ja muussa kirjallisessa lähdemateriaalissa.

Kotkan kaupungin tutkimusluvan varmistuttua lähetimme sähköpostilla kutsut (liite 2) Nuorten tiimin sosiaalihoitajille ja psykiatrisille sairaanhoitajille, perusteiden koulukuraattoreille sekä perhepalveluiden alkutiimiin kahdelle sosiaalityöntekijälle. Koulun puolelta kutsuimme henkilökohtaisesti kaksi opettajaa, jotka tietävät käytännön tasolla Nuorten tiimin ja koulukuraattoreiden välisestä yhteistyöstä. Kutsussa kerrottiin lyhyesti tutkimuksen tavoitteet ja aihealue, osallistumisen vapaaehtoisuus sekä keskustelun äänitys ja litterointi. Kutsussa mainittiin myös tutkimusaineiston säilytyksestä ja hävittämisestä tutkimuksen valmistuttua sekä osallistujien anonymiteetistä huolehtimisesta. Haastattelupaikat valittiin siten, että niihin oli helppo tulla maantieteellisesti ja toinen tiloista soveltui myös sisäilmaltaan kaikille osallistujille. Haastattelutilanteen aluksi osallistujat allekirjoittivat suostumuslomakkeen (liite 3), jossa vielä tarkemmin selvitettiin osallistumisen vapaaehtoisuutta. Samalla täsmennettiin tutkimuksen tarkoitusta ja kerrottiin päivän keskustelun aihe.

Laadun varmistamiseksi valitsimme tutkimusaiheeseen sopivia lähteitä ja pyrimme täsmällisiin lähdemerkintöihin. Keskeisenä lähdeaineistona käytimme ajankohtaisia artikkeleita ja raportteja, jotka käsittelevät meneillään olevia sote- ja Lape-hankkeita.

7.2 Ajatuksia jatkotyöstämiseen

Tässä tutkimuksessa olemme omalta osaltamme tuoneet näkyväksi pienen osan siitä moniammatillisesta yhteistyöstä, jota jo tehdään nuorten kanssa toimivien tahojen välillä. Tuleva haaste on mielestämme maakunnallisen yhteistyön varmistaminen niin horisontaalisesti kuin vertikaalisestikin. Jatkossa tarvitaan ennakkoluulotonta ja selkeästi hallintorajat ylittävää yhteistyötä, jotta varmistetaan tarvittavat palvelut ja niiden oikea-aikaisuus nuorille ja heidän perheilleen. Tämä on mielestämme yhteinen haaste Kymsotelle, Kymenlaakson kunnille ja LAPE-Kymenlaakso-hankkeelle. LAPE-Kymenlaakso-hanke on jo luonut hyvää perustaa yhteisille toimintamalleille. Tutkimuksemme antaa lisää tietoa juuri näistä toimivista toimintamalleista ja hyvistä yhteistyökäytänteistä. Tämä tieto on suoraan hyödynnettävissä, kun kehitetään ja suunnitellaan yhtenäisiä palvelukokonaisuuksia koko Kymenlaakson alueelle. Mielestämme nyt tarvitaan kaikkien osapuolien yhteistä tahtoa ja toimivaa yhteistyötä, jotta

hyviksi koetut toimintamallit saadaan jalkautettua ja juurrutettua maakunnallisesti.

Jatkotutkimuksen paikka olisi ehkä vuoden päästä, kun on nähty, miten Kymsote on organisoitunut hallinnollisesti ja toiminnallisesti. Silloin olisi hyvä tutkia, miten uusi organisaatiomalli ja eri palveluketjut toimivat uusissa toimintaympäristöissä sekä mitä uutta tarvitaan.

Tutkimuksellamme haluamme myös muistuttaa, että jo hyviksi koettuja toimintamalleja ei pidä hävittää vaan muokata uuteen toimintaympäristöön sopiviksi. Mielestämme maakunnan ja kuntien välinen kehittämistyö tulee jatkossa perustaa myönteisen ajattelun ja onnistumisien varaan, kun suunnitellaan toimenpiteitä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin lisäämiseksi.

LÄHTEET

Aira, A. 2012. Toimiva yhteistyö. Työelämän vuorovaikutussuhteet, tiimit ja verkostot. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/37743/9789513947088.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 6.10.2018].

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. E-kirja. Tampere: Vastapaino. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 24.11.2018].

Antikainen, J., Auri, E., Kahila, P., Lehtola, I., Lemponen, V., Manu, S., Nyman, J., Sireni, M. & Yli-Koski, M. 2018. Maakuntauudistus ja vahvistuvat yhteistyörakenteet sivistyksessä ja hyvinvoinnissa (HYVINSIVI). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 58/2018. PDF-tiedosto. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161065/58-2018-Hyvinsivi_raportti_2792018.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 10.11.2018].

Carea. 2018. Kymenlaakson kunnat päättivät perustaa uuden sote-kuntayhtymän. Tietoa Careasta. Ajankohtaista. 4.5.2018. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.carea.fi/fi/Tietoa%20Careasta/Ajankohtaista/> [viitattu 15.9.2018].

Fifolt, M. & Lander, L. 2013. Cultivating Change Using Appreciative Inquiry teoksessa Mather P.C. & Hulme, E. (ed.) Positive Psychology and Appreciative Inquiry in Higher Education. New Directions for Student Services, no. 143. E-kirja. San Francisco: Jossey-Bass. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 24.11.2018]. 19–28.

Gråsten-Salonen, H. & Mehtiö, M. 2017. Koulun sosiaalityö osana opiskeluhoiltoa. Teoksessa: Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. 4. uudistettu painos. Helsinki: Tietosanoma. 362–376.

Hanhinen, S. & Hyvärinen, S. 2017. Lastensuojelu sotessa. Selvitys sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen perusteista ja vaikutuksista lastensuojeluun. Lastensuojelun Keskusliitto. Helsinki. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/LSKL_sote_julk_0351_LR.pdf [viitattu 20.9.2018].

HE 67/2013. Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 16/2018. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Heinonen, O-P., Ikonen, A-K., Kaivosoja, M. & Reina, T. 2018. Yhdyspinnat yhteiseksi mahdollisuudeksi. Selvitys lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluiden toteuttamiseen liittyvistä yhdyspinnoista muuttuvassa toimintaympäristössä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 8/2018. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160555/LAPE-loppuraportti_FINAL.pdf [viitattu 13.4.2018].

Isoherranen, K. 2012. Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Helsingin yliopisto. Valtiotieteiden tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37493/isoherranen_vaitoskirja.pdf [viitattu 7.10.2018].

Isoherranen, K., Rekola, L & Nurminen, R. 2008. Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö. 1. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Juuti, P. 2005. Toivon johtaminen. Aavaranta-sarja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Katisko, M., Kolkka, M. & Vuokila-Oikonen, P. 2014. Moniammatillinen ja monialainen osaaminen sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja liikunta-alojen koulutuksessa. Malli työssäoppimisen ja ammattitaitoa edistävän harjoittelun toteutusta varten. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2014:2. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/155899_moniammatillinen_ja_monialainen_osaaminen_sosiaali_terveys_kuntoutus_ja_lii.pdf [viitattu 8.10.2018].

Kempas, K. 2018. Lykkääntyminen vaikuttaa moniin asioihin. *Helsingin Sanomat* 27.6.2018, A6.

Kotkan kaupunki. 2017. Nuorten tiimi. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.kotka.fi/asukkaalle/perhepalvelut/varhainen_tuki/nuorten_tiimi [viitattu 15.9.2018].

Lahdes, T. & Rynnänen, A. 2015. Yhteistoiminta ja luottamus. Tositarinoita hyvästä yhteistoiminnasta 2. Helsinki: Solar Solutions Oy.

LAPE-Kymenlaakso. 2017. LAPE-muutos rantautui Kymenlaaksoon! Uutiskirje 1/2017. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://uusikymenlaakso.fi/attachments/article/218/LAPE_Kymenlaakso_uutiskirje1_2017.pdf [viitattu 16.9.2018].

LAPE on lasten hyvinvoinnin ja oppimisen asialla. s.a. Sosiaali- ja terveysministeriö. Hankkeet ja säädösvalmistelu. Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelma. Ohjelman kuvaus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/lapsi-ja-perhepalvelut/kuvaus> [viitattu 22.9.2018].

Lastensuojelulaki 13.4.2007/2017.

Luoma, J. 2010. Organisaatiomuutos ja muutosjohtaminen toimintatutkimuksena. Jyväskylän yliopisto. Taloustieteiden tiedekunta. Lisensiaatintutkimus. Julkaisuja 178/2010. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Luukka, T., Raeste, J-P. & Kempas, K. 2017. Soten valmistelu menee uusiksi. *Helsingin Sanomat* 6.7.2017, A6.

Luukkonen, J., Majoinen, K. & Kuopila, A. (toim.) 2016. Rajapinnoilta yhdyspintoihin. Kehittämisaaloite kunnan ja maakunnan yhteistyöstä. Kuntaliiton verkkojulkaisu. Kuntaliitto 2016. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://docplayer.fi/42051683-Rajapinnoilta-yhdyspintoihin-kehittamisaaloite-kunnan-ja-maakunnan-yhteistyosta.html> [viitattu 22.9.2018].

Mäntyranta, T. & Kaila, M. 2008. Fokusryhmähaastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä lääketieteessä. Tutkimus ja opetus. *Duodecim* 124,1507–13. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.ebm-guidelines.com/xmedia/duo/duo97349.pdf> [viitattu 20.10.2018].

Nuorten tiimi. 2018. Nuorten tiimin esittelymateriaali. Päivitetty 21.11.2018. Nuorten tiimi. Kotkan kaupunki.

Nuutinen, S., Heikkilä-Tammi, K., Manka, M-L. & Bordi, L. 2013. Vuorovaikutteinen johtajuus työssä jatkamisen keinona. Toimintatutkimus eri-ikäisten johtamisesta kolmessa organisaatiossa. Tampereen yliopisto, Johtamiskorkeakoulu. Tutkimus- ja koulutuskeskus Synergos. Tampere: Tampereen Offsetpalvelu Oy. PDF-dokumentti. Saatavissa: www.uta.fi/jkk/synergos/tyohyvinvointi/TSRloppuraportti.pdf [viitattu 12.9.2018].

Näin lasten, nuorten ja perheiden palvelut uudistuvat. s.a. Sosiaali- ja terveysministeriö. Hankkeet ja säädösvalmistelu. Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelma. Näin LAPE uudistaa palvelut. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/lapsi-ja-perhepalvelut/projektisuunnitelmat> [viitattu 22.9.2018].

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287.

Paananen, R., Ristikari, T., Merikukka, M., Rämö, A. & Gissler, M. 2012. Lasten ja nuorten hyvinvointi Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa. Raportti 52/2012. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102984/THL_RAPO52_2012_web.pdf [viitattu 23.9.2018].

Pietilä, I. 2017. Ryhmäkeskustelu. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. 88–105.

Ristikari, T., Törmäkangas, L., Lappi, A., Haapakorva, P., Kiilakoski, T., Merikukka, M., Hautakoski, A., Pekkarinen, E. & Gissler, M. 2016. Suomi nuorten kasvu ympäristönä. 25 vuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä nuorista aikuisista. Raportti 9/2016. Terveiden ja hyvinvointilaitos. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 101. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/suomi_nuorten_kasvuymparistona.pdf [viitattu 23.9.2018].

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/> [viitattu 20.10.2018].

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

Sote- ja maakuntauudistus. 2017. Mikä on sote-uudistus? Alueuudistus.fi WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://alueuudistus.fi/mika-on-sote-uudistus> [viitattu 27.6.2018].

Suhola, T. 2017. Asiakaslähtöisyys ja monialainen yhteistyö oppilashuollossa: oppilashuoltoprosessi systeemisenä palvelukokonaisuutena. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://core.ac.uk/download/pdf/81239597.pdf> [4.11.2018].

Sutinen, T. 2017. Juha Sipilä: Soten korjaus menee loppusyksyyn. *Helsingin Sanomat* 1.7.2017, A8.

Toimintakulttuurin muutos - Kohti lapsiystävällistä kuntaa ja maakuntaa. Sosiaali- ja terveysministeriö. Hankkeet ja säädösvalmistelu. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Näin LAPE uudistaa palvelut. Toimintakulttuurin muutos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/lape/toimintakulttuuri> [viitattu 23.9.2018].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu painos. E-kirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 28.11.2018].

University of Missouri Libraries. 2018. What is a SOAR Analysis? Journalism - Strategic Communication. Tips, techniques & links to help you find answers for your research papers & projects. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://libraryguides.missouri.edu/c.php?g=28374&p=4304702> [viitattu 16.9.2018].

Van Vuuren, L.J. & Crous, F. 2005. Utilising Appreciative Inquiry (AI) in Creating a Shared Meaning of Ethics in Organisations. *Journal of Business Ethics*, 57, (4), 399–412.

Watkins, J. M., Kelly, R. & Mohr, B. J. 2011. *Appreciative Inquiry: Change at the Speed of Imagination* (2nd Edition). E-kirja. San Francisco: Wiley. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 24.11.2018].

SOAR-NELIKENTTÄ**Srengths/ vahvuudet/Discovery/löytö**

Millaista yhteistyö on parhaimmillaan Nuorten tiimin ja koulukuraattoreiden välillä? Yhteistyön elementtejä:

- kun on yhteiset tavoitteet ja yhteiset suunnitelmat,
- ollaan samalla kartalla menossa samaan suuntaan
- luottamus, kunnioitus ja sitoutuminen
- selkeät prosessit ja työnjako
- ammatillisuus, kokeneet ja ammattitaitoiset työntekijät
- selkeät tehtäväkuvat, korostuu, kun työskennellään toisen maaperällä ja moniammatillisesti
- resurssit, tarpeeksi työntekijöitä
- verkostoituminen
- saavutettavuus
- tuttuus
- yhteiset tilat
- dialogisuus, yhteinen kieli, yhteiset työmenetelmät
- aktiivinen yhteydenpito, tieto toisen työstä
- oikea tuki oikeaan aikaan

Hyviä toimintamalleja:

- psykiatriset sairaanhoitajat -toimintamalli
- jopo-topparoikka-malli
- kuntouttava ryhmätoiminta
- perheen kanssa työskentely yhdistettynä koulunkäynnin tukemiseen
- eri organisaation työntekijöiden verkostoituminen
- nuorten kohtaamiseen erikoistunut työyksikkö, jossa laaja-alainen osaaminen
- nuorten tiimin toimintakokonaisuus

Opportunities/mahdollisuudet/Dream/unelma

Mitkä yhteistyön muodot/toimintamallit tulisi ottaa mukaan uuteen toimintaympäristöön?

- moniammatillinen työote ja laajempi konsultaatiomahdollisuus
- huolellinen asioiden jakamisen mahdollisuus
- toivotaan, että yhteistyö palvelujen ja organisaatioiden välillä lisääntyy
- pois lähettämisen kulttuurista luokse kutsumisen kulttuuriin niin, että ei aina tarvitse lähettää asiakasta palvelusta toiseen
- kunnolliset/selkeät ohjausjärjestelmät kun ohjataan uuteen palveluun
- kohtaamisen mahdollisuus koululla, fyysisellä tilalla on merkitystä

Mukaan otettavaa:

- palvelukokonaisuus nuorille, jossa yhdistyvät matala kynnyks, perheytyö, koululuokka, psykiatriset sairaanhoitajat, nuoret rikoksentehtäjät, ryhmät, tukiasuntotyö, jälkihuolto
- psykiatriset sairaanhoitajat -toimintamalli

- JOPO-luokka, jossa yhdistyvät opetustoimen ja sosiaalitoimen työ yli organisaatorajojen
- ryhmätoiminta
- joustavat käytännöt yli organisaatorajojen

Aspirations/toiveet/Design/muotoilu

Mitä yhteistyö voisi parhaimmillaan olla uudessa toimintaympäristössä?

- monialainen yhteistyö
- yksi palvelu ja siihen voi liittyä monia toimijoita, ei enää pompottelua
- raja-aidat ylittävää työparityöskentelyä: esim. psyk.poli–nuorten tiimin sosiaaliohjaaja
- mahdollisuus kehittää tarpeisiin vastaavia uusia palveluja hallinnolliset rajat ylittäen
- esimerkiksi sairaalakoulu-pilotti-esitys Etelä-Kymenlaaksoon: Nuorten tiimin tiloihin koululuokka sairaalasta kotiutuville nuorille, jotka eivät vielä ole koulukuntoisia. Kuntoutus omaan kouluun yhteistyössä Nupon, Nuorten tiimin ja oppilashuollon sekä oman koulun kanssa.

Results/ tulokset/Destiny/toimenpiteet

Millä konkreettisilla toimenpiteillä voimme saavuttaa visioimamme tavoitteet?

- päättäjille tiedottaminen toimivista malleista ja siitä koituvista kustannussäästöistä.
- yhteisen pöydän ääreen istuminen sen jälkeen, kun suuret linjat on saatu tehtyä
- yhteistyön varmistaminen uusista organisaatioista käsin
- yhteydenpito ja toisten työhön tutustuminen uudesta näkövinkkelistä
- yhteistyön vahvistaminen ja uusien raja-aitojen madaltaminen Maa-kunta–kunta-tasolla.
- yhteistyön merkityksen korostaminen

KUTSU KESKUSTELEMAAN YHTEISTYÖSTÄ 5.11.2018

Hei sinä Nuorten tiimin työntekijä ja perusasteen koulukuraattori,

Opiskelemme Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa ja teemme opinnäytetyönä tutkimusta Lape-Kymenlaakso -hankkeelle. Aiheemme on **Nuorten tiimin ja koulukuraattoreiden välinen yhteistyö. Toimivat käytännöt ja uudet yhteistyön mahdollisuudet tulevassa Kymenlaakson sote-kuntayhtymässä.**

Haluamme selvittää, miten oppilas- ja opiskeluhuoltolain edellyttämä opiskeluhuollon monialainen yhteistyö opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen välillä toteutuu Kymsoten toteutumisen jälkeen. Erityisesti keskitymme siihen, mitkä nykyisistä yhteistyökäytännöistä Nuorten tiimin ja koulukuraattoreiden välillä olisi hyvä säilyttää ja saada siirrettyä uuteen toimintamalliin. Olemme kiinnostuneita myös uusista yhteistyön mahdollisuuksista. Tutkimuksen näkökulma rajataan yläkouluikäisten kanssa tehtävään työhön. Koska arjessa työtä tehdään hyvin vaihtelevissa kokoonpanoissa ja moniammatillisesti, kutsutaan haastateltavia myös lastensuojelusta, Nuorisopsykiatrian poliklinikalta ja koulusta.

Keräämme tutkimuksemme aineiston kahdella ryhmähaastattelukerralla, kesto noin 1,5h/kerta. Haastatteluajankohdat ja paikat ovat **keskiviikko 14.11.2018 Helilän koulu klo 14.00-15.30 ja torstai 15.11.2018 Nuorten tiimi klo 14.00-15.30**. Pyydämme sinua ilmoittautumaan jompaan kumpaan ajankohtaan. Ilmoittautuminen Päiville sähköpostilla.

Toivomme, että tutkimuksemme antaa meille kaikille kiinnostavaa ja hyödyllistä tietoa tuleviin muutoksiin!

Terveisin sosionomiopiskelijat Eeva Hänninen ja Päivi Lehtoranta

KIRJALLINEN SUOSTUMUS OPINNÄYTETYÖHÖN OSALLISTUMISESTA

Osallistun vapaaehtoisesti Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden Eeva Hänninen ja Päivi Lehtoranta opinnäytetyöhön ”**Nuorten tiimin ja koulukuraattoreiden yhteistyö. Toimivat käytännöt ja uudet yhteistyön mahdollisuudet tulevassa Kymenlaakson sote-kuntayhtymässä**” liittyvään ryhmähaastatteluun ___/___ 20__.

Olen tietoinen opinnäytetyön tarkoituksesta selvittää peruskouluikäisten nuorten kanssa tehtävästä monialaisesta ja monitoimijaisesta yhteistyöstä. Minulle on selvitetty mahdollisuus perua opinnäytetyöhön osallistuminen missä tutkimuksen vaiheessa tahansa. Tällöin kaikki minua koskeva aineisto poistetaan tutkimusaineistosta.

Minulle on selvitetty, että opinnäytetyöhön osallistuminen tapahtuu nimettömänä ja tulokset raportoidaan niin, ettei siitä voi tunnistaa yksittäisiä henkilöitä. Henkilötiedot, jotka tarvitaan yhteydenpitoa varten, säilytetään huolellisesti ja anonyymiteetti turvaten.

Olen tietoinen, että haastattelu nauhoitetaan analyysia varten. Julkistettavassa opinnäytetyössä ei mainita nimiä tunnistamattomuuden varmistamiseksi. Opinnäytetyön valmistuttua kaikki tutkimusaineisto hävitetään asianmukaisesti.

Olen saanut opinnäytetyön tekijän yhteystiedot ja minulla on mahdollisuus ottaa yhteyttä myöhemmin haastatteluun liittyvien asioiden tiimoilta.

Tätä suostumuslomaketta tehdään kaksi kappaletta, joista toinen jää itselleni ja toinen opinnäytetyön tekijöille.

_____/____/20__
Paikka Aika

Opinnäytetyöhön osallistujan allekirjoitus Nimen selvennys

Eeva Hänninen

Päivi Lehtoranta